

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΜΕΡΙΜΝΗ,
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛ. ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
(ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»)

ΕΤΟΣ Β'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1953

ΑΡΙΘ. 19

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Με πραγματικὴν ἀνακούφισιν καὶ ἱκανοποίησιν ἐχαιρετίσθη ἡ κατ' αὐτὰς ἐπιτευχθεῖσα χορήγησις τοῦ «ἐπιδόματος ἀκριθείας βίου» καὶ εἰς τοὺς Ἐφημερίους, καὶ μάλιστα ἀναδρομικῶς ἀφ' ἧς ἐχορηγήθη τοῦτο καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς δημοσίους λειτουργούς. Τὸ γεγονός τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπίμονον ἐνέργειαν τοῦ σεπτοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀφ' ἐνός, καὶ εἰς τὴν καὶ ἐν τούτῳ καλὴν θέλησιν καὶ τὴν εἰλικρινῆ κατανόησιν τῶν κυβερνώντων, ἀφ' ἑτέρου.

Καὶ δὲν λύεται μὲν οὔτε μὲ τὸ μέτρον τοῦτο τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα τῆς συντηρήσεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ μας Κλήρου, ὅπως, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, δὲν ἐλύθη μῆτε τὸ πρόβλημα τῆς συντηρήσεως τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἀποτελεῖ ὅμως ἡ τοιαύτη ὑπὲρ τῶν Ἐφημερίων μέριμνα μίαν ἐπὶ πλεόν πραγματικὴν ἀποδείξιν τοῦ ὑπὲρ αὐτῶν ἐνδιαφέροντος καὶ μαρτυρεῖ ἐμπράκτως τὴν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας ἀναγνώρισιν τῆς σημασίας καὶ τῆς σπουδαιότητος, τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ δι' αὐτὴν ἡ ἀποστολὴ καὶ τὸ ἔργον τῶν ἐνοριακῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας. Δυνάμεθα δὲ νὰ ὑπολογίζωμεν, ὅτι εἰς μίαν ἐλπιζομένην γενικωτέραν καλλιτέρευσιν τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν τοῦ τόπου ὁ μέχρι πρό τινος παρηγγωνισμένος Ἐφημεριακὸς Κλῆρος τῆς Ἑλλάδος δὲν θὰ μείνη ἔξω τῆς συντονωτέρας μερίμνης, τὴν ὁποίαν τὸ Κράτος ὀφείλει νὰ ἐπιδείξῃ διὰ τὴν κατὰ τὸ δυνατόν αὐτάρκη συντήρησιν ὅλων τῶν δημοσίων λειτουργῶν.

Προτιμότερον, βεβαίως, θὰ ἦτο νὰ μὴ εὑρίσκετο ἡ Ἐκκλησία εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐνοχλῆ τὸ Κράτος διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ συντήρησιν τῶν ἰδικῶν τῆς ὀργάνων, πολὺ ἐπικαίρως ὅμως ὑπεμνήσθη κατ' αὐτὰς καὶ ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ ἡμερησίου τύπου ἡ ἀστοργία—

«Νεώτερος ἐγενόμην καὶ ἐγήρασα καὶ οὐκ εἶδον
δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον, οὐδὲ τὸ σπέρμα
αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους».
(Ψαλμ. 36, 25)

ἵνα μὴ εἴπωμεν καὶ ἡ σκληρότης—μὲ τὴν ὁποῖαν κατὰ διαφορὰς καιροὺς ἀπεστερήθη βαθμηδὸν ἡ Ἐκκλησία τῆς ἱεράς τῆς κτημοσύνης, χωρὶς ποτε, ἀπὸ τῆς καταβολῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, νὰ πραγματοποιηθοῦν αἱ πρὸς αὐτὴν ἐπαγγελίαι του περὶ τῆς συντηρήσεως τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου. Τὸ ὅτι λοιπὸν τὸ Κράτος σήμερον ἀναγνωρίζει ἐμπράκτως τὰς ἔκπαλαι ὑπ' αὐτοῦ ἀνειλημμένας ὑποχρεώσεις καὶ τείνει εὐήκοον οὖς καὶ χεῖρα ἀρρωγῶν πρὸς τὰς οἰκονομικὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ζωτικώτατον ζήτημα τῆς μισθοδοτήσεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ τῆς Κλήρου, ἀποτελεῖ τῇ ὄντι μίαν ἱστορικὴν πρόδοον. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ τελευταία πρὸς αὐτὸν παραχώρησις τῆς μικρᾶς, ἔστω, οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ 12% χαιρετίζεται καὶ ἀπὸ μέρους μας ὡς εἰς σπουδαῖος σταθμὸς εἰς τὴν πολυκύμαντον ἱστορίαν τοῦ ζητήματος, τοῦ ὁποίου τὴν ὀριστικὴν λύσιν εὐχόμεθα καὶ ἐλπίζομεν.

Ἀλλὰ ἀπέναντι τῆς τοιαύτης πλέον τῶν πραγμάτων τροπῆς, ὁ Ἐφημεριακὸς μας Κλήρος πρέπει νὰ γνωρίζῃ, ὅτι δύναται νὰ εἶναι ὑπερήφανος, διότι συνετέλεσεν εἰς αὐτὴν καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὸν ἡρωϊσμόν, τὸν ὁποῖον πάντοτε ἐπέδειξε κατὰ τὴν ἐπιτέλειαν τοῦ καθήκοντός του εἰς τὰς μᾶλλον δυσχερεῖς διὰ τὸ τόπον στιγμάς. Πρὸ παντὸς ὅμως ἐκεῖνο, ὅπερ τὸν ἀνυψοῖ εἰς τὴν γενικὴν συνείδησιν καὶ ἐφελκῶει τὴν προσοχὴν τῶν δυναμένων νὰ τὸν ἐκτιμήσουν καὶ νὰ τὸν βοηθήσουν, εἶναι ἡ ἀπὸ μέρους τῆς μεγίστης πλειονότητος τῶν Ἐφημερίων μας ὁλοὴν καὶ ζωηρότερον ἐκδηλουμένη συναίσθησις τοῦ ὑψηλοῦ των προορισμοῦ, καὶ ἡ εἰλικρινὴς καὶ θαρραλέα προσπάθεια, τὴν ὁποῖαν οὗτοι καταβάλλουν, ἵνα δυνηθοῦν ν' ἀνταποκριθοῦν ὅσον τὸ δυνατόν πληρέστερον εἰς τὸν ὑψηλὸν αὐτὸν προορισμόν. Εἴμεθα δὲ βέβαιοι, ὅτι καὶ εἰς τοὺς ὑπολειπομένους εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην ὀλιγίστους, δὲν θὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀκολουθήσουν τὸν ἴδιον ὠραῖον δρόμον, ὅταν θὰ παύσουν νὰ παρασύρονται ἀπὸ τὰς θλιβερότητας, περὶ τῶν ὁποίων ἔγινε λόγος εἰς προηγούμενον ἄρθρον, καὶ θὰ προσέξουν ὅσον πρέπει τὴν φωνὴν τῆς εἰλικρινείας.

Αὐτὴν τὴν φωνὴν τῆς εἰλικρινείας, ἡμεῖς τοῦλάχιστον, δὲν θὰ παύσωμεν νὰ ἀπευθύνωμεν πρὸς πάσας τὰς διευθύνσεις μὲ ἀδελφικὸν πάντοτε ἐνδιαφέρον καὶ πραγματικὴν καὶ ἀδιάπτωτον στοργὴν καὶ μὲ τόσῃν παρρησίαν, ὅση εἶναι ἡ ἱκανοποίησις καὶ ἡ χαρὰ μας διὰ τὰς εὐχαρίστους αὐτὰς διαπιστώσεις, ποὺ τιμοῦν τὸν Ἐφημεριακὸν μας Κλήρον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνους ποὺ ἀναγνωρίζουν τὸ ἔργον του.

«Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ»

«Ἦμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ Θεὸς ὡς δόσιος καὶ δικαίως καὶ ἀμέμπτως
δμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν...» (Α' Θεσσαλ. 2, 10)

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΕΡΑΡΧΙΑ

Τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Α'.

Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς ἀναγέννησιν δηλονότι τῶν ἀνθρώπων, διδασκαλίαν αὐτῶν καὶ καθοδηγίαν εἰς τὴν ἠθικὴν τελείωσιν παρέστη ἡ ἀνάγκη τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἱερωσύνης, ὡς ποιμαντικῆς διακονίας. Ἄλλ' αὖθις πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ θείου ἔργου τῆς διακονίας ταύτης ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἐπιστηρίξεως αὐτῆς, ἅτε ἀμέσως παρὰ τοῦ Θεοῦ προερχομένης, ἐπὶ μυστηρίου. Ὡστε μόνον ὠρισμένοι τινὲς πιστοὶ ἐν τῷ πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας ἠδύνατο νὰ κατέχωσι τὴν διακονίαν ταύτην καὶ οὐχὶ πάντες. Ἔδει νὰ ὑπάρχη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἱεραρχία αὐτοτελής, ὡς θεῖον ἐν αὐτῇ ὄργανον πρὸς ἀγιασμόν τῶν λοιπῶν πιστῶν, διδασκαλίαν καὶ χειραγωγίαν εἰς σωτηρίαν. Ἄλλ' οἱ ἀρνούμενοι τὴν ἀνάγκην τῆς Ἱερωσύνης, ὡς ἰδιαιτέρας ἐκκλησιαστικῆς διακονίας, ἀρνοῦνται, κατ' ἀκολουθίαν, καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας, ὡς ἰδιαιτέρας ποιμανούσης τάξεως, ἐξαφανίζοντες οὕτω τὴν ἀληθῆ περὶ Ἐκκλησίας ἔννοιαν. Διότι, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰγνάτιον Ἀντιοχείας «χωρὶς τούτων (= Ἐπισκόπων, Πρεσβυτέρων, Διακόνων) Ἐκκλησία οὐ καλεῖται» (Τραλλ. 3).

Προσάγουσιν ὁμως ἀποδείξεις ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν ἀποστολικῶν χρόνων, καθ' ἃς, δῆθεν, φαίνεται ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ὠρισμένη Ἱεραρχία, ἐκτελοῦσα αὕτη τὸ τοῦ ἀγιασμοῦ τῶν πιστῶν, τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἠθικῆς χειραγωγίας καθῆκον. Ἴνα δ' ἐννοήσωμεν τὸ ἀστήρικτον τῆς ἀντιρρήσεως ταύτης κατὰ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρξεως ἰδιαιτέρας ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας, ὡς ποιμανούσης τάξεως, ἀνάγκη νὰ ἐξηγήσωμεν, ὅτι τὴν ὅλην Ἐκκλησίαν οὐδαμῶς ἀποτελεῖ μόνη ἡ Ἱεραρχία, ἀλλ' «ἐν τῷ πλήθει τῶν πιστῶν ἡ Ἐκκλησία» (Π. 52, 429) κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον. Τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας συναποτελοῦσι πάντες οἱ ὀρθοδόξως πιστεύοντες εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ποιμένες καὶ ποιμαινόμενοι, «οἱ γὰρ πάντες, λέγει Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ἐν σῶμά ἔσμεν ἐν Χριστῷ, οἱ δὲ καθ' ἓνα Χριστοῦ καὶ ἀλλήλων μέλη. Τὸ μὲν γὰρ ἄρχει καὶ προκαθίσταται, τὸ δὲ ἄγεται καὶ εὐθύνεται καὶ οὔτε ταῦτὸν ἀμφότερα ἐνεργεῖ, εἴπερ μὴ ταῦ-

«... Καθάπερ οἴδατε ὡς ἓνα ἕκαστον ὑμῶν ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ παρακαλοῦντες καὶ παραμυθούμενοι...» (Α' Θεσσαλ. 2, 11)

τὸν ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι· καὶ γίνεται ἀμφοτέρω ἐν, εἰς ἓνα Χριστὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συναρμοζογούμενα καὶ συντιθέμενα Πνεύματος» (Π. 36, 276). Ἐκ τούτων αὐτονόητον ἀποβαίνει, ὅτι, λόγου χάριν, ἐπιτρέπεται κατ' ἀρχὴν τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου εἰς τοὺς μεμορφωμένους καὶ θεολογικῶς πεφωτισμένους λαϊκοὺς, διότι καὶ οὗτοι μετὰ τοῦ κλήρου συναποτελοῦσι τὸ ὅλον τῆς Ἐκκλησίας σῶμα. Ὡστε τὸ ὅτι ἐν τοῖς Ἀποστολικοῖς χρόνοις ἐδίδασκον πλὴν τῶν Ἀποστόλων καὶ τινες τῶν πιστῶν δὲν εἶνε ἀπόδειξις τοῦ ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ὠρισμένη ἱεραρχία. Προσάγουσιν οἱ ἀντιλέγοντες τὸ χωρίον τοῦ Ἀπ. Παύλου «Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλουσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς» (Κολοσ. 3, 16), ἀλλ' ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἀποδεικνύει ἀπλῶς ὁ Ἀπόστολος εἰς τοὺς πιστοὺς τ' ἀποτελέσματα, ἅτινα δεόν να ἔχη ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν τοῦ θείου λόγου ἡ ἀκρόασις καὶ μελέτη καὶ ἡ ἱερὰ ψαλμωδία (Π. 62, 359). Ὅτι δὲ εἰς αὐτὸν ἀπέδιδε κατ' ἔξοχὴν τὸ δικαίωμα τῆς διδασκαλίας μαρτυρεῖ λέγων «εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῆ καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἠγείσθε ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν» (Β' Θεσσαλ. 3, 14, 15). Μάτην προσάγουσι τὸ χωρίον «Τὰ δὲ πάντα ἐκ Θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς» (Β' Κορ. 5, 18), διότι εὐθύς ἀμέσως λέγει ὁ Ἀπόστολος, δεικνύων εἰς τίνα ἀνήκει ἡ διακονία τῆς καταλλαγῆς, «ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν προσβέουμεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ καταλλάγητε τῷ Θεῷ» (αὐτ. 5, 20. Πρβλ. στ. 21 καὶ 6, 1—12, 7, 5, 6, 12, 14, 16, ἐνθα περιγράφει ὁ Ἀπόστολος τοὺς ἔχοντας τὴν διακονίαν ταύτην τῆς καταλλαγῆς). Παραπέμπουσιν ὡσαύτως εἰς τὸ χωρίον Πράξ. 13, 1, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ὑποδηλοῦται ὅτι ὑπῆρχον ὠρισμένοι κήρυκες τοῦ θείου λόγου (Πρβλ. 13, 2—4), ἐν δὲ τῷ χωρίῳ Πράξ. 8, 4 καὶ 11, 19 δὲν πρόκειται περὶ συστηματικοῦ κηρύγματος τῶν ἐξ Ἱεροσολύμων διασπαρέντων πιστῶν ὡς 8, 5, 6, ἐνθα παρίσταται ὁ Φίλιππος ἔχων πληρεξουσιότητα πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ θείου λόγου, ἄλλως τε καὶ οἱ διασπαρέντες ἐκήρυττον φαίνεται κατ' ἐντολὴν (11, 19, 20), οἱ μὲν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ δὲ εἰς τοὺς ἐθνικοὺς, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπι-

«... Καὶ μαρτυρόμενοι εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ Θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν».

(Α' Θεσσαλ. 2, 12)

τήρησιν τῶν Ἀποστόλων (8, 14, 11, 22), ὑφ' ὧν καθόλου τὴν ἐπιστασίαν διετελοῦν πάντες οἱ λαμβάνοντες δικαίωμα τῆς διδασκαλίας τοῦ θείου λόγου (Α' Κορ. 14, 10. Πρβλ. 36—38). Ἐπειδὴ δέ, ὡς εἶπομεν, τὸ πλήρωμα τῆς θείας χάριτος εὑρηται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἔξ αὐτῆς ἀπορρέει ἡ πληρεξουσιότης τῆς ποιμαντικῆς διακονίας, διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ Ἀπόστολοι διετελοῦν οἰοῦντι ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς ταύτην ὑπήγοντο (Πράξ. 15, 4, 21, 17—19. 14, 27. Πρβλ. στίχ. 4, 15, 24, 8, 21, 18 κτλ.).

Ἐπεδείκνυον δὲ οἱ Ἀπόστολοι τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως ὠρισμένης Ἱεραρχίας πρὸς τε τὴν διδασκαλίαν τοῦ θείου λόγου, τὴν τέλεσιν τῶν μυστηρίων καὶ τὴν διαποιίμασιν καθόλου αὐτῆς. Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις ἐτέλουν τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος καὶ διάκονοι, ὡς λ. χ. ὁ Φίλιππος· τὴν ἀληθῆ ὁμῶς ἔνοιαν καὶ τούτου τοῦ πράγματος παρέχει πάλιν ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία, σήμερον ἔτι ἐπιτρέπουσα τοῦ μυστηρίου τούτου τὴν τέλεσιν οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ διακόνου ἀλλὰ καὶ ὑπὸ λαϊκοῦ ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ, αὐτῇ ὕστερον διὰ τῶν Ἱερέων αὐτῆς μεταδίδουσα πλήρη τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διὰ τοῦ ἁγίου Χρίσματος. Τούτου ἡ τέλεσις καὶ μετάδοσις ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς Ἐκκλησίας ἦτο ἀποκλειστικὸν ἔργον τῶν Ἀποστόλων, κατ' ἀρχάς, τελούμενον διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, εἶτα δὲ καὶ τῶν Ἐπισκόπων καὶ Πρεσβυτέρων τελούμενον διὰ τοῦ ἁγίου μύρου, ἁγιαζομένου δὲ πάντοτε ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων καὶ μεταδιδόμενον ὑπ' αὐτῶν καὶ τῶν Πρεσβυτέρων. Ὅθεν, ὅταν ὁ Φίλιππος ἐβάπτισε τοὺς Σαμαρείτας, κατήλθον εἰς τὴν χώραν αὐτῶν οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Ἰωάννης, «οἵτινες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν ὅπως λάβωσι Πνεῦμα ἅγιον... ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐλάμβανον Πνεῦμα ἅγιον» οἱ Σαμαρείται (Πράξ. 8, 15, 16). Ὅστε ὁ βαπτίσας τοὺς Σαμαρείτας Φίλιππος δὲν ἦτο ὁ Ἀπόστολος, ἀλλ' εἰς τῶν ἑπτὰ διακόνων, «διὸ καὶ βαπτίζων Πνεῦμα τοῖς βαπτιζομένοις οὐκ ἐδίδου· οὐδὲ γὰρ εἶχεν ἐξουσίαν· τοῦ γὰρ τῶν δώδεκα μόνον ἦν» (Π. 60, 144). «Εἰ δὲ ὁ βαπτίσας εἰς τῶν Ἀποστόλων ἐτύγχανεν, εἶχε τὴν αὐθεντίαν τῆς τοῦ Πνεύματος δόσεως· βαπτίζει μόνον ὡς μαθητῆς· τελειοῦσι δὲ τὴν χάριν οἱ Ἀπόστολοι, οἷς ἡ τῆς τοιαύτης δόσεως αὐθεντία ἐδέδοτο» (Π. 78, 381). Ὅστε καὶ τῶν μυστηρίων ἡ τε-

«Ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώψω οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ.»
(Α' Θεσσαλ. 2, 17)

λεῖς εἰς ὠρισμένα ἀνῆκε πρόσωπα τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ εἰς τοὺς λαβόντας τὴν χάριν τῆς ἱερωσύνης διαδόχους αὐτῶν.

Ὡσαύτως ἡ διαποιμάνσις τῆς Ἐκκλησίας ἀνάκαθεν ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς τὴν τάξιν τῶν Ποιμένων διὸ καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐκάλουν τὴν Ἐκκλησίαν Θεοῦ οἰκοδομῆν, ἧς θεμέλιος κεφαὶα ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὖξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν Κυρίῳ (Ἐφεσ. 2, 21). Ἐν ταύτῃ τῇ οἰκοδομῇ οἱ μὲν οἰκοδομοῦνται, οἱ δὲ ὡς ὑπηρετᾶται Χριστοῦ καὶ οἰκονόμοι μυστηρίων Χριστοῦ οἰκοδομοῦσιν (Α΄ Κορ. 11, 34). Οἱ οἰκονόμοι μυστηρίων Χριστοῦ ἡ ποιμαίνουσα δηλονότι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τάξις, κατέχει ἐν αὐτῇ διάφορα ἀξιώματα (Α΄ Κορ. 12, 23, 30), εἰς αὐτὴν δὲ ὀφείλουσι νὰ ὑπάγωνται πάντες οἱ πιστοί· «ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν Κυρίῳ καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγέσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν» (Α΄ Θεσσαλ. 5, 12, 13). «Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέικετε, αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν» (Ἐβρ. 13, 17), ὅπερ βραδύτερον ἔγραψεν καὶ ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος «Τῷ Ἐπισκόπῳ προσέχετε, τῷ Πρεσβυτέρῳ καὶ τοῖς διακόνοις», ὡς δέ, ἔλεγε πάλιν οὗτος, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας ὑπάρχει, δι' οὗ ἐνοῦταί τις τῷ σώματι καὶ αἵματι τοῦ Κυρίου καὶ ἐν θυσιαστήριον, οὗτος ἐν ἐκάστῃ ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίᾳ «καὶ εἰς Ἐπίσκοπος ἅμα τῷ Πρεσβυτέρῳ καὶ διακόνοις», ὅθεν καὶ συνεβούλευε τοὺς πιστοὺς γράφων: «Ἐν ὁμονοίᾳ Θεοῦ σπουδάζετε πάντα πράσσειν προκαθημένου τοῦ Ἐπισκόπου εἰς τόπον Θεοῦ, καὶ τῶν Πρεσβυτέρων εἰς τόπον συνεδρίου τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Διακόνων τῶν ἐμοὶ γλυκυτάτων πεπιστευμένων διακονίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Ἐπ. Φιλαδελφεῦσι 7. Μαγνησιεῦσι 6. Συμωναίοις 8. Τραλλιανοῖς 2, 3). Καὶ ὁ ἅγιος Κυπριανὸς Ἐπίσκοπος Καρχηδόνας ὑποδεικνύει ὅτι οὐδὲ κἂν δύναται νὰ ὑπάρξῃ Ἐκκλησία ἄνευ ἱεραρχίας· διότι ἄνευ αὐτῆς καταστρέφεται αὐτὸς ὁ σκοπὸς αὐτῆς, οἱ δὲ ἀποχωρίζοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς ἱεραρχίας προσομοιάζουσι πρὸς τοὺς συγχρόνους τοῦ Νῶε, οἵτινες κατὰ τὸν κατακλυσμὸν εὐρέθησαν ἔξω τῆς κιβωτοῦ (Π. λ. 4, 109. 408).

«Τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπίς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχῆσεως; ἢ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ἑαυτοῦ παρουσίᾳ;»
(Α΄ Θεσσαλ. 2, 19)

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΙΣ

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΙ Μ. ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ

Ἰδιαιτέρως ὀφείλομεν νὰ προσέχωμεν εἰς τὴν τέλεισιν τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν κατὰ τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Τεσσαρακοστήν.

Ὁ κατανυκτικὸς Ἑσπερινὸς τῆς Κυριακῆς τῆς Τυρινῆς ἐγκαίρως δέον νὰ προαναγγέλλεται εἰς τοὺς χριστιανούς, μὲ τὴν σύστασιν, ὅτι πρέπει νὰ προσέλθουν εἰς αὐτόν, εἰς τὸ τέλος δὲ τούτου, ὁ Ἱερεὺς ἢ οἱ Ἱερεῖς, ἰστάμενοι κάτωθι τῶν βαθμίδων τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καὶ ζητοῦντες πρῶτοι συγχώρησιν παρὰ τῶν χριστιανῶν των, παρέχουν ταύτην καὶ οὗτοι εἰς αὐτούς, διερχομένους κατὰ σειρὰν καὶ ἀσπαζομένους τὴν χεῖρά των. Ὁ Ἱερεὺς θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὀλίγας λέξεις, διὰ τὸν διάπλουν τοῦ πελάγους τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καὶ πῶς πρέπει νὰ παρακολουθοῦνται αἱ κατανυκτικαὶ ἀκολουθίαι, ἀφ' οὗ τὰς ἀναφέρει μίαν πρὸς μίαν, καὶ πῶς πρέπει νὰ προπαρασκευάζονται οἱ πιστοὶ ψυχικῶς, διὰ νὰ κοινωνήσωσι τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, ἀποπλύνοντες τὸν ῥύπον τῆς ἁμαρτίας διὰ τὸν μυστηρίου τῆς Μετανοίας καὶ Ἐξομολογήσεως.

Ἀπὸ τὴν ἐσπέραν αὐτὴν ὥσον ἐν τῷ Ἱερῷ Βήματι ἢ Ἁγία Τράπεζα καὶ Ἱερὰ Πρόθεσις, ὅσον καὶ τὰ ἱερὰ προσκνητηρία ἔξω τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, δέον νὰ καλύπτονται διὰ μαύρων καλυμμάτων καὶ ὁ Ἱερεὺς ὁμοίως θὰ φορῇ μαῦρα ἱερὰ ἄμφια, ἀντικαθίστάμενα διὰ λευκῶν τοιούτων εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ Σαββάτου κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν καὶ λειτουργίαν Κυριακῆς, καὶ πάλιν ἐπαναφερόμενα μέχρι τῆς θείας λειτουργίας τοῦ Μ. Σαββάτου, ὅτε ἀντικαθίστανται διὰ λευκῶν κατὰ τὴν ὥραν ποὺ ἀναγινώσκονται αἱ Προφητεῖαι.

Ἐπιμένομεν πολὺ εἰς τὸ ὅτι, ὅπως πρέπει νὰ τελεῖται ὁ Ὁρθρος καὶ ὁ Ἑσπερινὸς καθημερινῶς, τοιουτοτρόπως καὶ ἀπὸ τὴν Καθαρὰν Δευτέραν δέον νὰ μὴ παραλείπηται ἀκολουθία Ὁρθρου καὶ Ἑσπερινοῦ, συμφώνως πρὸς τὸ Τυπικὸν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὡς καὶ ἡ τοῦ Μ. Ἀποδείπνου, ἢ Προηγιασμένη κατὰ Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν καὶ οἱ Χαιρετισμοὶ πρὸς τὴν Κυρίαν ἡμῶν Θεοτόκον.

Κατὰ τὴν Μ. Τεσσαρακοστήν τὰς Κυριακὰς τελεῖται ἡ Λειτουργία τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ μόνον κατὰ τὰ Σάββατα ἢ τοῦ

«Ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά».

(Α' Θεσσαλ. 3, 1)

Ἰ. Χρυσοστόμου, πλὴν τοῦ Μ. Σαββάτου ὁπότε γίνεται ἡ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

Ἀπαγορεύεται ἡ μετακίνησις τῶν προηγιασμένων Ἁγίων, (δηλαδή προγιασθέντος Ἁγίου Ἄρτου). Ἐν οὐδεμίᾳ δὲ περιπτώσει τοῦτο δύναται νὰ γίνη, ἔστω καὶ ἂν πανηγυρίξῃ παρεκλήσιον τι ἢ ἔξωκλήσιον, κατὰ τὴν περίοδον τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, δέον νὰ τελεσθῇ ἡ θ. Λειτουργία εἰς τὸν μέλλοντα νὰ ἑορτάσῃ γαδὸν τὸ πρὸ τῆς ἑορτῆς Σάββατον καὶ νὰ ἐτοιμασθῇ προηγιασμένος Ἅγιος Ἄρτος, ὅστις νὰ διαφυλαχθῇ ἐπιμελῶς εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Δισκαρίου καὶ μὲ ὑάλινον κάλυμμα ἄνωθεν διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς πανηγύρεως, γινομένην συμφώνως πρὸς τὰς τυπικὰς διατάξεις.

Κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας ἡ μετὰ τῶν ἱερῶν Εἰκόνων ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ λιτανεία—ἐὰν δὲ δὲν καθίσταται τοῦτο δυνατόν, ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ—γίνεται εἰς τὸ τέλος τῆς Δοξολογίας. Ἄν ὅμως τὴν ὄραν ἐκείνην δὲν παρευρίσκονται πολλοὶ πιστοί, τότε δύναται νὰ γίνη αὕτη καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας, προειδοποιουμένου τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας νὰ παραμείνῃ. Ἡ λιτανεία τελεῖται συμφώνως πρὸς τὴν διάταξιν τὴν ἀναγραφομένην ἐν σελίδι 60·61 εἰς τὸ Ἡμερολόγιον Ε. Φαριέκα, τρ. ἔτους 1953, τὴν ὁποίαν δύναται κάθε Ἱερεὺς νὰ ἀντιγράψῃ καὶ νὰ τὴν ἐπικολλήσῃ εἰς τὸ τέλος τῆς φυλλάδας τῆς θείας Λειτουργίας, διὰ νὰ τὴν ἔχῃ ὑπ' ὄψει του κατ' ἔτος.

Ὁμοίως κατὰ τὰς Κυριακὰς τῆς Σταυροπροσκυνήσεως καὶ τῶν Βαΐων, ὡς καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (14 Σββρίου), τὰ ἄνθη καὶ τὰ βαΐα δὲν πρέπει νὰ διανέμονται ἀπὸ πρώτας ἀπὸ Ἱερεῖς ἱσταμένους εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ πρὶν ἢ ταῦτα εὐλογηθῶσιν, οὔτε εὐθὺς μετὰ τὴν εὐλογίαν τῶν βαΐων, ἢ μετὰ τὴν τελετὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ταῦτα καλλίτερον εἶναι νὰ διανέμονται εἰς τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας, παρὰ τοῦ Ἱερέως, ὅταν οἱ χριστιανοὶ ἐξέρχονται τοῦ ἱεροῦ ναοῦ. Ἡ εὐλογία τῶν βαΐων γίνεται καθ' ἣν ὄραν ψάλλονται οἱ Αἰνοὶ, ὁπότε ὁ Ἱερεὺς ἐνδεδυμένος τὰ ἱερὰ ἄμφια ἐξέρχεται εἰς τὴν Ὁραϊάν Πύλην καὶ ἀναγινώσκει τὴν σχετικὴν εὐχὴν, ἣτις ὑπάρχει εἰς τὴν φυλλάδα τῆς θείας Λειτουργίας, πρὸ τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ, ὅπου εὐρίσκεται κόφινος μὲ κλάδους βαΐων.

† Ὁ Ἀπτικῆς καὶ Μεγαρίδος ΙΑΚΩΒΟΣ

«...Παρεκλήθημεν, ἀδελφοί, ἐφ' ὁμῖν ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν διὰ τῆς ὁμῶν πίστεως». (Α' Θεσσαλ. 3, 7)

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΤΙΚΑ

Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Μὲ τὴν ἔναρξιν τοῦ σχολικοῦ ἔτους καὶ τῶν κατηχητικῶν μαθημάτων ἡ προσωπικότης τοῦ παιδιοῦ καταλαμβάνει τὸ προσκηνιον τοῦ ἐνδιαφέροντος παντός, ὅστις, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του, ἔχει ἀρμοδιότητα ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν. Ἡ Ἐκκλησία, ἥτις ἰδιαιτέραν στοργὴν τρέφει πρὸς τὸ παιδί, δὲν ἴσταται ἀδιάφορος θεατῆς τῆς ζωῆς του καὶ τῆς πνευματικῆς του ἀναπτύξεως, διότι καὶ αὐτὸ ἀνήκει εἰς τὴν ομάδα τῶν προβάτων, τὰ ὅποια τῇ ἐνεπιστεύθη πρὸς διαποιμάνσιν ὁ Κύριος καὶ διότι ἐκ τῆς μορφῆς τοῦ σημερινοῦ βίου τοῦ παιδιοῦ ἔξαρτᾶται ἀπολύτως ἡ μελλοντικὴ του ζωὴ καὶ συμπεριφορὰ ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας καὶ Ἐκκλησίας. Οἱ ἱερεῖς, καὶ δὴ οἱ ἔξ αὐτῶν ἀσχοῦντες τὸ λειτούργημα τῆς πνευματικῆς πατρότητος, εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ ὀφείλουσιν νὰ στρέψουν ὅλως ἰδιαιτέρως τὴν πατρικὴν τῶν μέριμναν, διότι ὑπὲρ πάντα ἄλλον αὐτοὶ κατ' ἔξοχὴν διαθέτουσιν ἀπαραμίλλου ἀποδόσεως μέσον, τὴν Ἐξομολόγησιν, διὰ τῆς ὁποίας δύναται νὰ ἐπιδράσῃ, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος, ἐπ' αὐτῆς καὶ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν διαμόρφωσιν χριστιανικοῦ φρονήματος καὶ ἠθικοῦ χαρακτῆρος εἰς τὸ παιδί.

Πρὸς δύο κατευθύνσεις ὁ Πνευματικὸς πατὴρ θὰ στρέψῃ τὰς προσπάθειάς του κατὰ τὴν ἔξομολόγησιν τοῦ παιδιοῦ: α) νὰ ἀπαλλαγῇ ἡ παιδικὴ ψυχὴ ἀπὸ τὴν ἐνοχὴν τῆς ἁμαρτίας καὶ οὕτω νὰ σκηνώσῃ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἐν αὐτῇ καὶ β) νὰ χρησιμοποιηθῇ ἡ ἔξομολόγησις του ὡς ἄριστον παιδαγωγικὸν μέσον καὶ καταλληλοτάτη εὐκαιρία διὰ τὴν ἐμφύτευσιν εἰς τὴν εὐπλαστον παιδικὴν ψυχὴν τῶν ἀρχῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς. Καὶ ἔξηγοῦμεθα:

1. Ὅσον δῆποτε καὶ ἂν ἡ παιδικὴ ἡλικία χαρακτηρίζεται καὶ εἶναι ἀληθῶς ἡλικία τῆς ἀθωότητος, συναντῶνται εἰς τὸ παιδί ἁμαρτίαι καταστρέφουσαι ἐν πολλοῖς τὴν ἀγνότητα τῆς καρδίας του καὶ τῆς ζωῆς του. Αἱ κηλίδες αὗται, ἅς ἀποτυποῖ ἡ ἁμαρτία ἐπὶ τῆς παιδικῆς ψυχῆς, πρέπει νὰ ἐξαφανισθοῦν διὰ τῆς ἔξομολογήσεως, διότι ἡ παραμονὴ τῶν ἁμαρτωλῶν σπερμάτων καθίσταται ἐξόχως κινδυνώδης. Εὐκόλως βλαστάνουν καὶ κατασκιάζουσι ὁλόκληρον τὴν παιδικὴν ζωὴν, τὴν διαποτιζοῦν διὰ τοῦ δηλητηρίου των καὶ ἀπομακρύνουν ἀπ' αὐτῆς τὴν εὐλο-

«Νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκατε ἐν Κυρίῳ».

(Α' Θεσσαλ. 3, 8)

γίαν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τῆς ἐξομολογήσεως ὁ μικρὸς ἐξομολογούμενος ἀπολαύει τῶν αὐτῶν εὐεργετημάτων, τῶν ὁποίων ἀπολαύει καὶ ὁ ἄγων ὄριμον ἡλικίαν, ἦτοι ἀπαλλάσσεται τῆς ἁμαρτίας καὶ συμφιλιούται μετὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ χάρις σκιαζει τὴν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καθαρθεῖσαν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ.

Ἐνταῦθα εἶναι χρήσιμον νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ κατάλληλος ἡλικία, ἀφ' ἧς ἄρχεται ἡ ἐξομολόγησις τοῦ παιδιοῦ δὲν εἶναι εὐκολον ἐπακριβῶς νὰ καθορισθῇ. Ἡ ἐξομολόγησις ἄρχεται γενικῶς εἰπεῖν, ἀφ' ἧς στιγμῆς ὑπάρξῃ ἐνοχή. Ἀπὸ ποίας ἡλικίας ὅμως ὑπάρχει ἐνοχή; Ἴδου τὸ ἐνδιαφέρον ἐρώτημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ σαφὴς καὶ κατηγορηματικὴ ἀπάντησις προσκρούει εἰς δυσχερείας.

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι «οἱ μὴ ἔχοντες τοῦ λογικοῦ χρῆσιν ἐλευθέραν καὶ τῶν ἰδίων πράξεων συνειδησιν διὰ νεαρὰν ἡλικίαν, διανοητικὴν πάθησιν ἢ ἄλλην αἰτίαν» δὲν γίνονται δεκτοὶ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν (Κ. Ράλλη, περὶ τῶν μυστηρίων τῆς Μετανοίας καὶ τοῦ Εὐχελαιίου, Ἀθῆναι 1905, σελ. 4). Οἱ μικράν, λοιπόν, ἡλικίαν ἄγοντες παῖδες γίνονται δεκτοὶ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν «μόνον ἂν ἔχωσι συνειδησιν τῶν ἑαυτῶν πράξεων» εἰ δὲ μὴ ἀναβάλλεται ἡ τούτων ἐξομολόγησις, μέχρις οὗ κτήσωνται τοιαύτην» (ἐνθ. ἀν. σελ. 4). Ταῦτα συνιστοῦν ἀρχὴν γενικὴν καὶ ἀπαράβατον. Μὲ τὸ θέμα τοῦτο ἠσχολήθη καὶ ὁ ἅγιος Τιμόθεος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, ὅστις εἰς τὴν ἀπάντησιν αὐτοῦ πρὸς τὴν ἡ' ἐρώτησιν «ἐκ ποίας κείρας (=ἡλικίας) κρίνονται παρὰ Θεοῦ τὰ ἁμαρτήματα;» ἔδωκε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν, ἣτις στηρίζεται ἐπὶ τῆς ὡς ἄνω ἐκτεθείσης ἀρχῆς τῆς ἐλευθέρας χρήσεως τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς συνειδήσεως τῶν ἰδίων πράξεων: «Πρὸς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν φρόνησιν ἐκάστου, οἱ μὲν ἀπὸ δεκαετοῦς κείρας, οἱ δὲ καὶ μείζονος».

Λίαν διαφωτιστικὴ εἶναι ἡ ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης ἐρμηνεῖα τοῦ Θεοδώρου τοῦ Βαλσαμώνος, ἣτις ἔχει ὡς ἐξῆς: «Οἱ μὲν ὀξυτέρας φύσεως ὄντες τῶν παιδῶν καὶ μᾶλλον ἐγρηγορίας συντομώτερον διακρίνουσι τὸ καλὸν καὶ τὸ χεῖρον· οἱ δὲ νωθροτέρας τυχόντες καὶ ἀναπεπαυκνίας ἕξεως βραδεῖς εἰσὶ πρὸς γνῶσιν τοῦ δέοντος· διὸ τοῖς μὲν ἀπὸ δεκάτου τῆς ἡλικίας αὐτῶν λογίζεσθαι εἶπε τὰ ἁμαρτήματα, τοῖς δὲ ἐκ μείζονος καὶ τελειότερας» (Ράλλη—Ποιτῆ Σύνταγμα κλπ. τόμ. Δ' σελ. 341).

Ἄλλ' ὁ Βαλσαμὼν εἰς ἐρωτήσιν τοῦ Ἀλεξανδρείας Μάρκου

«Τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα ἀποδοῦναι περὶ ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ, ἣ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν;...»

(Α' Θεσσαλ. 3, 9)

«ποσαετής ἀνὴρ ἢ γυνὴ δεχθεὶς εἰς ἔξαγορείαν» ἔδωκεν ἀπόκρισιν διάφορον τῆς τοῦ ἁγίου Τιμοθέου. «Οἱ μὲν πολιτικοὶ νόμοι — ἀπῆντησεν ὁ Βαλσαμῶν — λέγουσιν, ὅτι τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων εἶναι συγγωρητέα. Ἄνηβοι δὲ εἶναι ἐπὶ μὲν τῶν ἄρρενων οἱ συμπληρώσαντες τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν· ἐπὶ δὲ τῶν θηλέων αἱ δωδεκαετείς... Ἡμεῖς ὅμως γνωμοδοτοῦμεν ἀπὸ πείρας, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὅσων συνοδικῶς ἔχουσι λεχθῆ κατὰ διαφόρους καιροὺς χάριν τοιούτων τινῶν, ὅτι καὶ οἱ ἄρρενες καὶ αἱ θήλειαι ὀφείλουσι δι' ἔξαγορεύσεως νὰ διορθῶνται καὶ ἁγιαζόνται μετὰ τὸ ἔκτον ἔτος τῆς ἡλικίας των» (Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα κλπ. τόμ. Δ' σελ. 484-485).

Ἐν τῇ πράξει οἱ Πνευματικοὶ μας πατέρες ἔχουσι ὅλον τὸ δικαίωμα νὰ κρίνουν ἀπὸ ποίας ἡλικίας θὰ δεχθοῦν εἰς ἔξομολόγησιν τὸ παιδί, ἐκτιμῶντες ἐνὸς ἐκάστου χωριστὰ τὴν ἱκανότητα νὰ κάμνη ἑλευθέραν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ καὶ νὰ ἔχη συνείδησιν τῶν πράξεών του. Ἀληθὲς εἶναι, ὅτι τὰ παιδιὰ τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, ἔχοντα ἀφθονώτερα τὰ μέσα τῆς ἀγωγῆς (βιβλία, παιδικὰ περιοδικὰ, παιδικὰς ραδιοφωνικὰς ἐκπομπὰς, κατάλληλα παιχνίδια κλπ.), ἀγνωστα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἁγίου Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Θεοδώρου τοῦ Βαλσαμῶνος, ἀναπτύσσονται διανοητικῶς ἐνωρίτερον, ἀφ' ὅ,τι ἀνεπτύσσοντο τὰ παιδιὰ τῶν παλαιῶν ἐποχῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐνωρίτερον εἰς τὰ σύγχρονα παιδιὰ ἀναπτύσσεται ἡ χρῆσις τοῦ λογικοῦ καὶ ἡ συνείδησις τῶν ἰδίων πράξεων. Ἐπομένως, καθ' ἡμᾶς, ἡ πρὸς ἔξομολόγησιν κατάλληλος ἡλικία δέον νὰ συντηρηθῆ. Τοῦτο ὡς γενικὴ ἀρχή, ταπεινῶς φρονοῦμεν, πρέπει νὰ γίνῃ δεκτόν. Πέραν ὅμως αὐτοῦ ἀπομένει εὐρὺ περιθώριον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὀφείλει νὰ κινηθῆ καὶ ἡ κρίσις τοῦ Ἐξομολόγου.

2. Ἐκτὸς τῆς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλαγῆς καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἣν κτάται τὸ παιδί διὰ τῆς Ἐξομολογήσεως, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ψυχῆς του παιδαγωγικὰ ἀποτελέσματα δὲν εἶναι βεβαίως μικρᾶς σημασίας, ἐφ' ὅσον ὁ Πνευματικὸς πατήρ, ἐπίγνωσιν ἔχων τῆς μεγίστης παιδαγωγικῆς δυνάμεως, ἣν τῷ παρέχει ἡ ἔξομολόγησις, κάμνη χρῆσιν κατάλληλον αὐτῆς. Οὐδεὶς ὅσον τὸ παιδί δέχεται τὴν ἐπιροπὴν τῆς διδασκαλίας, διότι ἡ ἡλικία του εἶναι ἡλικία τῆς μαθήσεως. Ἐφ' ὅσον εἶναι ἀνάπτυκτον ἀπὸ τε σωματικῆς καὶ διανοητικῆς ἐπόψεως, εὐκόλως δέχεται πᾶν ὅ,τι συν-

«...Νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ἡμῶν τὸ πρόσωπον καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ἡμῶν».

(Α' Θεσσαλ. 3, 10)

τελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ψυχικοῦ καὶ διανοητικοῦ του βίου. Ὅ,τι ἀποκτᾷ κατὰ τὴν ἡλικίαν αὐτὴν ἀποτελεῖ τὴν βάσιν καὶ τὸ θεμέλιον, ἐφ' ὧν οἰκοδομεῖται ὁλόκληρος ὁ μετέπειτα αὐτοῦ βίος. Ὁρθῶς ἐλέχθη, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ ὁμοιάζει μὲ χάρτην ἄγραφον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου δι' ἀνεξιτήλου μελάνης ἀποτυπύται ἡ οἰαδῆποτε διδασκαλία.

Τοιαύτη δεκτικὴ μαθήσεως ψυχὴ εἰς χεῖρας τοῦ Πνευματικοῦ θὰ εἶναι ἀσυγχώρητον ἐγκλημα νὰ μὴ τύχη τῆς ἀπαιτουμένης ἐκ μέρους αὐτοῦ ποιμαντικῆς φροντίδος. Κατὰ τὴν Ἐξομολόγησιν τῷ παρέχεται ἡ πολύτιμος εὐκαιρία νὰ γίνῃ, οὐ μόνον τῆς ψυχῆς τοῦ παιδιοῦ ὁ πνευματικὸς ἰατρός, ἀλλὰ καὶ ὁ ἱερός παιδαγωγός, ὅστις θὰ τὸ διδάξῃ νὰ περικόπη τὰ ἐλαττώματά του καὶ νὰ ἐγκαθιστᾷ ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀρετὴν. Εἰς τὴν διαμόρφωσιν χαρακτῆρος χριστιανικοῦ, εὐγενοῦς, πειθαρχημένου, ταπεινοῦ, ἐπιμελοῦς, εὐπρεποῦς, ἀνιδιοτελοῦς κλπ. μέγιστον ρόλον θὰ παίξῃ τοῦ Ἐξομολόγου ἡ παιδαγωγία. Καὶ ἀπὸ τῆς ἐπόψεως αὐτῆς τὸ ἔργον του ἀποβαίνει ἀληθῶς καὶ κατὰ κυριολεξίαν μοναδικῆς χρησιμότητος. Ἡ κοινωνία τῆς αὔριον θὰ ἀποτελεσθῇ ἀπὸ τοὺς μικροὺς τῆς σήμερον. Καὶ ἂν αὐτοί, κεχαριτωμένοι καὶ ἀπὸ τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἐξηγνισμένοι, μορφώσουν χριστιανικὴν ζωὴν, ἀσφαλῶς ἡ κοινωνία τῆς αὔριον θὰ εἶναι ἀληθῶς εὐλογημένη.

Τὸ θέμα ὅμως δὲν ἐξαντλεῖται διὸ καὶ θὰ ἐπανεέλθωμεν εἰς τὸ ἐπόμενονον.

† Ἀρχ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΧΑΛΟΦΤΗΣ

ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑΣ ΩΣ ΣΥΖΥΓΟΥ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟΣ

Α'.

Ἐν πρώτοις, ἐκ τῆς συζεύξεως ἀπορρέουσι κοινὰ πρὸς ἀλλήλους καθήκοντα τῶν συζύγων, ταῦτα δὲ ὀφείλουσι νὰ ἐκτελοῦσι πιστῶς (Ἐφεσ. 5, 25, 28, 33. Ματθ. 5, 28, 32, 19, 9. Ἰακ. 4, 4. Α' Κορ. 7, Α' Θεσ. 4, 3-4. Ἐβρ. 13, 4. Γαλ. 5, 14, 21. Α' Πέτρ. 5, 1 ε). Ὅσα ἐν προκειμένῳ διδάσκει ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν δέον ὅπως τηρῶσιν ἀπαρασαλεύτως, «τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου» (Α' Πέτρ. 5, 3). Διὰ τῆς ἀμοιβαίας πίστεως καὶ ἀγάπης, τῆς τιμῆς καὶ σεβασμοῦ, τῆς βοηθείας καὶ ἀπὸ κοινοῦ ἀντιμετωπίσεως τῶν τοῦ βίου πραγμάτων τελειοποιοῦσιν ἑαυτοὺς καὶ προάγουσι τὸ

«Διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους καὶ οἰκοδομεῖτε εἰς τὸν ἕνα»,
(Α' Θεσσαλ. 5, 11)

θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἡ σύζευξις διατηρεῖται καὶ ἀγιάζεται ἐν Χριστῷ, οὐδὲν δὲ δικαίωμα ἔχουσι, ὅπως διαλύωσιν αὐτὴν χάριν ἀσκήσεως. Περὶ αὐτοῦ ἀνέφερον ὁ 13ος κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου : «Ἐπειδὴ τῇ Ρωμαίων Ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδεδοῦσθαι διέγνωμεν, τοὺς μέλλοντας διακόνου ἢ πρεσβυτέρου χειροτονίας ἀξιοῦσθαι, καθομολογεῖν, ὡς οὐκέτι ταῖς αὐτῶν συνάπτονται γαμεταῖς ἡμεῖς τῷ ἀρχαίῳ ἔξακολουθοῦντες κανόνι τῆς ἀποστολικῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως, τὰ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν κατὰ νόμους συνοικέσια, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐρῶσθαι βουλόμεθα, μηδαμῶς αὐτὰν τὴν πρὸς γαμετὰς συνάφειαν διαλύοντες ἢ ἀποστεροῦντες αὐτοὺς τὴν πρὸς ἀλλήλους κατὰ καιρὸν τὸν προσήκοντα ὁμιλίαν. Ὡστε, εἴ τις ἄξιος εὐφρεθεὶς πρὸς χειροτονίαν ὑποδιακόνου, ἢ διακόνου, ἢ πρεσβυτέρου, οὗτος μηδαμῶς κωλύεσθω ἐπὶ τοιοῦτον βαθμὸν ἐμβιβάζεσθαι, γαμετῇ συνοικῶν νομίμῳ ἢ μήτε μὴν ἐν τῷ τῆς χειροτονίας καιρῷ ἀπαιτεῖσθω ὁμολογεῖν, ὡς ἀποστήσεται τῆς νομίμου πρὸς τὴν οἰκίαν γαμετὴν ὁμιλίαν, ἵνα μὴ ἐντεῦθεν τὸν ἐκ Θεοῦ νομοθετηθέντα καὶ εὐλογηθέντα τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ γάμου καθυβρίζειν ἐκβιασθῶμεν τῆς τοῦ Εὐαγγελίου φωνῆς βοώσης· ἃ ὁ Θεὸς ἔξευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωρίζετω καὶ τοῦ Ἀποστόλου διδάσκοντος· τίμιον τὸν γάμον καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον· καὶ, δέδεσαι γυναικί· μὴ ζῆτει λύσιν. Ἴσμεν δέ, ὡσπερ καὶ οἱ ἐν Καρθαγένῃ συνελθόντες, τῆς ἐν βίῳ σεμνότητος τῶν λειτουργῶν τιθέμενοι πρόνοιαν, ἔφασαν ὡστε τοὺς ὑποδιακόνους, τοὺς τὰ ἱερὰ ψηλαφῶντας, καὶ τοὺς διακόνους, καὶ πρεσβυτέρους, κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους καὶ ἐκ τῶν συμβίων ἐγκρατεῦσθαι· ἵνα καὶ τὸ διὰ τῶν Ἀποστόλων παραδοθέν, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος κρατηθὲν, καὶ ἡμεῖς ὁμοίως φυλάξωμεν, καιρὸν ἐπὶ παντὸς ἐπιστάμενοι πράγματος, καὶ μάλιστα νηστείας καὶ προσευχῆς. Χρῆ γὰρ τοὺς ἐν θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντας, ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν ἁγίων μεταχειρήσεως, ἐγκρατεῖς εἶναι ἐν πάσιν, ὅπως δυνηθῶσιν, ὃ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀπλῶς αἰτοῦσιν ἐπιτυχεῖν. Εἴ τις οὖν τολμήσῃ παρὰ τοὺς ἀποστολικούς κανόνας κινούμενος, τινὰ τῶν ἱερωμένων, φαρμέν, ἢ διακόνων, ἢ ὑποδιακόνων, ἀποστερεῖν τῆς πρὸς νόμιμον γυναῖκα συναφείας τε καὶ κοινωνίας, καθαιρεῖσθω. Ὡσαύτως καὶ εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα προφάσει εὐλαβείας ἐκβάλλει, ἀφορίζεσθω ἐπιμένων δὲ καθαιρεῖσθω». (Ἀποστ. 5, ΣΤ' 30. Γάγγρ.

«Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν Κυρίῳ καὶ νοουθετοῦντες ὑμᾶς...»

(Α' Θεσσαλ. 5, 12)

4. Καρθ. 3, 4, 33. Διον. 3. Τιμοθ. 5)¹. Ὁ ἀνωτέρω κανὼν, ὡς καὶ οἱ συναφεῖς πρὸς αὐτόν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Α' Κορ. 7, 5 στίχου τοῦ Παύλου· «μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τε ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχεσθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν», ὡς καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου λεχθέν· «ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται» (Ματθ. 5, 32), ἀπαγορεύει μὲν τὴν διάλυσιν τῆς συζεύξεως ἔνεκα λόγου εὐλαβείας, συνιστᾷ ὅμως τὴν ἐγκράτειαν, ὡς καὶ μάλιστα οἱ κληρικοὶ πρόκειται νὰ τελέσωσι τὴν θ. Λειτουργίαν. Περὶ ἐγκρατείας τῶν κληρικῶν ἐμνημόνευσαν καὶ οἱ κανόνες Καρθαγ. 3, 4, 25 καὶ 70. Διονυσίου Ἀλεξανδρείας 3 κλπ. Ὁ δὲ Τιμόθεος Ἀλεξανδρείας, μαθητὴς χρηματίσας τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ παραστάς εἰς τὴν Β' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, τοῦ ὁποῦ δὲ οἱ κανόνες ἐπεκυρώθησαν διὰ τοῦ β' κανόνος τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀναφέρει ὡς κατ' ἐξοχὴν ἡμέρας ἐγκρατείας τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν· «ἐξ ἀνάγκης δὲ τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν ἀπέχεσθαι δεῖ, διὰ τὸ ἐν αὐταῖς τὴν πνευματικὴν θυσίαν ἀναφέρεσθαι τῷ Κυρίῳ»². Σχετικὸν περὶ ἐγκρατείας εἶναι καὶ τὸ χωρίον Α' Κορ. 7, 29· «τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος τὸ λοιπὸν ἐστίν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι». Εἰς τὰς ἀποκρίσεις Θεοδώρου τοῦ Βαλσαμώνος ἀναφέρεται ἡ μεγάλη Τεσσαρακοστή, ὡς κατ' ἐξοχὴν στάδιον ἐγκρατείας. «Εἰ μὴδὲ ἰχθυοφαγεῖν ἐδιδάχθημεν, μὴδὲ ἀπλῶς καταλθεῖν δι' ὅλης ἀγίας Τεσσαρακοστῆς, καὶ κατὰ πᾶσαν τετράδα καὶ παρασκευὴν, πολλῶν πλέον τῆς σαρκικῆς συμπλοκῆς ἀπέχειν ἀναγκασθήσονται. Οἱ γοῦν παρανομήσαντες οὕτως ὁμόζυγοι, καὶ εἰς ἀκρασίαν σατανικὴν μεταστοιχειώσαντες τὴν ἀπὸ τῆς νηστείας καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν σωτηριώδη μετάνοιαν, (ὥσπερ εἰ μὴ τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ ἡ περιδρομὴ ἐξήρκει τούτοις εἰς ἀποπλήρωσιν τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῶν), οὔτε τῆς θείας καὶ ἀγίας μεταλήψεως κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἀγίου καὶ μεγάλου Πάσχα ἀξιωθήσονται, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπιτιμιῶν διορθωθήσονται»³.

1. Α. Ἀλιβιζάτου Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες ἐκδ. β' Ἀθήναι 1949 σ. 82.

2. Α. Ἀλιβιζάτου. Ἐνθ' ἀνωτέρω, σ. 403 *Ράλλη καὶ Ποιτῆ* Σύναγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων 6, 193.

3. *Ράλλη καὶ Ποιτῆ*, ἐνθ' ἀνωτ. 4, 185-186.

«...Καὶ ἡγισθαι αὐτοὺς ὑπερκεπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν». (Α' Θεσσαλ. 5 13)

Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁμοίως ἐξαίρεται ὑπὸ τῶν κανόνων ὁ γάμος, μαρτυρεῖται ἐκ διατάξεως αὐτῶν κατὰ τῶν βδελυσομένων τοῦτον (Ἄποστ. 51, ΣΤ' 13. Ἀγκύρ. 14. Γάγγρ. 1, 9, 14, 21. Βασ. 86). Ὁ πρῶτος κανὼν τῆς ἐν Γάγγρα Συνόδου ἀναφέρει· «εἴ τις τὸν γάμον μέμφοιτο, καὶ τὴν καθεύδουσαν μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, οὕσαν πιστὴν καὶ εὐλαβῆ, βδελύσσοιτο ἢ μέμφοιτο, ὡς ἂν μὴ δυναμένην εἰς βασιλείαν εἰσελθεῖν, ἀνάθεμα ἔστω». Ἐν δὲ τῷ 14 κανόνι αὐτῆς ὁ λόγος περὶ γυναικῶν, ἐγκαταλειπουσῶν τοὺς ἀνδρας αὐτῶν ἐκ βδελυγμίας πρὸς τὸν γάμον· «εἴ τις γυνὴ καταλιμπάνοι τὸν ἄνδρα, καὶ ἀναχωρεῖν ἐθέλοι, βδελυττομένη τὸν γάμον, ἀνάθεμα ἔστω». Ἐν ἑτέρῳ πάλιν ταύτης κανόνι ὁ λόγος κατὰ τῶν παρθένων, τῶν ἐπαιρομένων διὰ τὸν ἑαυτῶν βίον καὶ ἐκφραζομένων κατὰ τοῦ γάμου· «εἴ τις τῶν παρθενευόντων διὰ τὸν Κύριον, κατεπαίροιτο τῶν γεγαμηκότων, ἀνάθεμα ἔστω» (10ος)¹. Οὐχ ἦττον οἱ κανόνες ποιοῦνται λόγον καὶ κατὰ τῶν διακρινόντων τοὺς τελούντας τὰ μυστήρια ἐγγάμους ἱερεῖς· «εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκός, ὡς μὴ χορῆσαι λειτουργήσαντος αὐτοῦ, προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω» (4 τῆς ἐν Γάγγρα Συνόδου. Ἄποστ. 5. ΣΤ' 13, 68. Καρθαγ. 4, 18). Ἐν ἄλλοις δὲ κανόσι δητῶς ἀναφέρεται, ὅτι προηγείται ὁ γάμος τῆς ἱερωσύνης (6 τῆς ἐν Τρούλλῳ. Ἄποστ. 26. Δ' 14, 15. Ἀγκύρ. 13 Καρθαγ. 19, 33).

Ἀρχιμ. ΤΙΤΟΣ ΜΑΤΘΑΙΑΚΗΣ

1. Ἀ. Ἀλιβιζάτου ἐνθ' ἄνωτ. σ. 148, 212 καὶ 214.

—||—

Ἡ ΚΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

(Ματθ. 9, 9-13)

Τὴν 16ην Νοεμβρίου ἡ Ἐκκλησία μας ἐφορτάζει τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου, τοῦ συγγραφέως τοῦ πρώτου Εὐαγγελίου, καὶ ἀναγινώσκει εἰς τὴν θ. Λειτουργίαν τὴν περικοπὴν τοῦ Εὐαγγελίου του (9, 9-13), εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος μετ' ἀπλότητα καὶ μετ' εὐκρίνειαν ἀφηγεῖται πῶς ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ· ἀκολούθει μοι.

«Εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις».

(Α' Θεσσαλ. 5, 13)

Εἶχε περάσει ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπὸ τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν, ὅπου ἐθεράπευσε τοὺς δαιμονιζομένους καὶ ἔστειλε τὰ δαιμόνια εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων, καὶ οἱ Γεργεσηνοί, ἀντὶ νὰ πιστεύσουν, ἐφοβήθησαν καὶ Τὸν «παρεκάλεσαν» νὰ φύγη ἀπὸ τὰ σύνορά των (8, 28-34). Ἀπ' ἐκεῖ λοιπὸν ἔφυγε μετὸ πλοίαριον τοῦ Πέτρου «καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν», δηλ. εἰς τὴν Καπερναοῦμ, ὅπου συνεχώρησε καὶ ἐθεράπευσε ἓνα «παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον» καὶ ἤλεγξε τὴν ὑποκρισίαν καὶ τὴν κακίαν τῶν παρευρεθέντων ἐκεῖ γραμματέων, οἱ ὅποιοι ἐσκέπτοντο πονηρὰ ἐναντίον τοῦ θείου Ἰατροῦ (9, 1—8). Ἀναχωρήσας δὲ ἀπὸ τὴν οἰκίαν, ὅπου ἔκαμεν αὐτὸ τὸ θαῦμα, καὶ διερχόμενος ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἐκάθητο ὁ εἰσπράκτωρ τῶν δημοσίων φόρων, ἀπὸ τὸ «τελώνιον», εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον, τὸν «τελώνην Λευῖν», ὅπως τὸν ὀνομάζει ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς (5, 14) καὶ τὸν προσεκάλεσε μετὰ τὴν συνήθη ἀπλὴν Του πρόσκλησιν, «ἀκολούθει μοι». Αὐτὸς ὁ τελῶνης εἶχε καὶ δεῦτερον ὄνομα Ματθαῖος, κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἐποχῆς, καὶ εἶναι ὁ ἴδιος αὐτὸς πὸν μᾶς διηγείται τὸ περιστατικόν, εἰς τὴν περικοπήν αὐτὴν ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς Μάρκος γνωρίζει καὶ τὸ πατρῶνυμον αὐτοῦ τοῦ τελῶνου καὶ μᾶς τὸν λέγει «Λευῖν τὸν τοῦ Ἀλφαίου» (Μαρκ. 2, 14).

Οἱ «τελώναι» ἦσαν ὑπάλληλοι τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, ἔχοντες ὡς ἔργον τὴν εἰσπραξίν των δημοσίων φόρων, καὶ διὰ τοῦτο, ὡς ὑπάλληλοι τῶν ξένων κατακτητῶν, ἦσαν μισητοὶ εἰς τοὺς Ἑβραίους, ἐθεωροῦντο δὲ ὡς ἀκάθαρτοι, διότι συνειργάζοντο μετὰ τοὺς εἰδωλολάτρας Ρωμαίους, καὶ ἐπειδὴ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν καὶ μετὰ βίαια μέσα ἐξετέλουν τὴν ὑπηρεσίαν των καὶ ἀδικίας πολλὰς ἔκαμνον εἰς βάρος τῶν συμπολιτῶν των, εἰσπράττοντες πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὰ διατεταγμένα, ἐθεωροῦντο ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ὡς κλέπται καὶ ἀπατεῶνες ὅλοι οἱ τελῶναι, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τελῶνου εἶχε γίνεαι συνώνυμον μετὰ τὸ τοῦ χειροτέρου ἁμαρτωλοῦ. Πρὸς τοὺς τελῶνας, πὸν ἔτρεξαν εἰς τὸν Ἰορδάνην διὰ νὰ βαπτισθοῦν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν ἠρώτησαν τί ἔπρεπε νὰ κάμουν, ὁ Βαπτιστὴς ἀπεκρίθη, «μηδὲν παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε» (Λουκ. 3, 13), ὁ δὲ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς μίαν παραβολὴν Του ἀντιπαραθέτει τὸν τελῶνην πρὸς τὸν φαρισαῖον, διὰ νὰ παραστήσῃ τὸν νομιζόμενον ἁμαρτωλόν, ἀφ' ἑνός, καὶ τὸν νομιζόμενον δίκαιον, ἀφ' ἑτέρου (αὐτόθι 18, 10-14)· ὁ ἴδιος δὲ,

«Νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας». (Α' Θεσσαλ. 5, 14)

μεταχειριζόμενος τὴν συνήθη φρασεολογίαν τῶν συγχρόνων Του, συνταυτίζει τὸν τελώνην πρὸς τὸν ἐθνικὸν εἰδωλολάτρην, «ἔστω σοι ὡσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης» (Ματθ. 18, 17). Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν δυσφημισμένην τάξιν ἀνῆκεν ὁ Λευῖς-Ματθαῖος καὶ ἀπὸ αὐτῆν τὴν θέσιν τὸν ἐκάλεσεν ὁ Κύριος νὰ Τὸν ἀκολουθήσῃ.

Αὐτὸ ἀποδεικνύει πόσον ὁ Κύριος ὑπῆρξεν ἀνώτερος ἀπὸ τὰς κοινωνικὰς προλήψεις τῶν συγχρόνων Του καὶ πόσον ἀνεπηρέαστος ἦτο εἰς τὰς κρίσεις Του, καὶ μᾶς διδάσκει, ὅτι καὶ ἡμεῖς δὲν πρέπει ν' ἀποβλέπωμεν εἰς τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν, οὔτε εἰς τὴν κοινὴν περὶ ἀτόμου τινὸς ὑπόληψιν, ἀλλ' εἰς τὴν πραγματικὴν ἀτομικὴν ἀξίαν ἐκάστου, ἐὰν θέλωμεν νὰ εἴμεθα δίκαιοι καὶ ἀπροσωπώληπτοι χριστιανοί.

Ἀπόδειξις τοῦ πόσον ὀρθὴν ἐκλογὴν ἔκαμεν ὁ Κύριος ἀποταθεὶς πρὸς αὐτὸν τὸν «τελώνην», εἶναι ἡ διαγωγή, τὴν ὁποίαν οὗτος εὐθύς ἀμέσως ἔδειξε, μόλις ἤκουσε τὴν πρόσκλησιν τοῦ Κυρίου.

Καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Ἀμέσως ἀφῆκε καὶ θέσιν καὶ ὑποχρεώσεις καὶ κέρδη καὶ πλοῦτον καὶ ἐσηκώθηκεν ἀπὸ τὸ «τελώνιον» ὁ Ματθαῖος καὶ «ἠκολούθησε» πειθαρχικὰ καὶ ταπεινὰ τὸν γλυκὺν Διδάσκαλον! Ἄνθρωπος μὲ ἀγαθὰς διαθέσεις καὶ μὲ ὑγιᾶς τὸ φρόνημα, στενοχωρούμενος διὰ τὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἐκτελῇ, θὰ ἐξήτει εὐκαιρίαν ν' ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸν τῆς καὶ ν' ἀποφύγῃ τὰ σκάνδαλα καὶ τὰς καθημερινὰς ἀφορμὰς τῆς ἁμαρτίας. Εἶχε διατηρήσει, ἀναμφιβόλως, τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρός του ὁ Ματθαῖος καὶ ἦτο ὀλόκληρος διατεθειμένος ν' ἀκολουθήσῃ καλλίτερον δρόμον, μόλις θὰ τοῦ παρουσιάζετο. Ἦτο βέβαιος, ὅτι Ἐκεῖνος, ποῦ τοῦ ὠμίλει τώρα, καὶ ἠθελε καὶ ἠδύνατο νὰ τοῦ φανῇ χρήσιμος εἰς τὸ νὰ εὔρη τὸν ἀληθινὸν δρόμον τῆς ζωῆς του, εἶχεν ἀκούσει, ἀσφαλῶς, καὶ τὰ τελευταῖα δύο τοῦλάχιστον θαύματα, ποῦ ἐγίναν ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας τόσοσιν πλησίον τοῦ τόπου, ὅπου ὑπηρετεῖ, καὶ ἀμέσως «ἠκολούθησε» τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένον ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συναρέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Ἀπὸ ταπεινοφροσύνης, προφανῶς, ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν ἀναφέρει ἐδῶ εἰς ποίαν οἰκίαν ἐφιλοξενήθη τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ

«Προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ πληρώσῃ πάσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει».
(Β' Θεσσαλ. 1, 11)

Ἰησοῦς Χριστός, ἀλλ' ὁ μὲν εὐαγγελιστὴς Μάρκος λέγει: «ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ», δηλαδὴ τοῦ Λευῖ-Ματθαίου (Μάρκ. 2, 15)· ὁ δὲ Λουκᾶς λεπτομερέστερον ἀναφέρει, ὅτι «ἐποίησε δοχὴν μεγάλην Λευῖς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ» (Λουκ. 5, 29). Ὡστε, διὰ τὴν δειξὴν τὴν εὐγνωμοσύνην του, πρὸς τὸν Λυτρωτὴν του καὶ τὴν πανηγυρίσῃ τὸ γεγονός, ἔκαμε μεγάλην δεξίωσιν, μέγα γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἔκάλεσε καὶ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς φίλους του καὶ τῶν μέχρι τινὸς συναδέλφων του, διὰ τὴν δόσῃ, πιθανώτατα, καὶ εἰς αὐτοὺς τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσουν τὸν θεῖον Διδάσκαλον. Πολλοὶ δὲ τελῶναι καὶ «ἀμαρτωλοὶ» εἶχον καθήσει εἰς τὸ πανηγυρικὸν αὐτὸ γεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐδίδετο πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν μαθητῶν Του.

Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;

Ἐσκανδαλίσθησαν, φυσικά, οἱ ὑποκριταὶ Φαρισαῖοι, ἰδόντες τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν νὰ συντρῶγῃ μὲ τόσους τελῶνας, καὶ μὲ πολλὴν χαιρεκακίαν εὔρον τρόπον νὰ πλησιάσουν τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς μίαν στιγμὴν, πρὸς Ἐκεῖνον θὰ ἦτο ἀπησχολημένος εἰς κάποιαν συνομιλίαν, καὶ προσεπάθησαν—δηθεν ἀποροῦντες!—νὰ δηλητηριάσουν τὰς διαθέσεις τῶν μαθητῶν, διαβάλλοντες ἑμμέσως τὸν θεῖον Διδάσκαλον ὡς φίλον τοιούτων ἀξιοκαταφρονήτων ἀνθρώπων. «Μὲ τέτοια ὑποκείμενα κάθεται καὶ τρώγει ὁ διδάσκαλός σας; Τί θέλει αὐτὸς μὲ τέτοιους ἀνθρώπους ποταποὺς καὶ διεφθαρμένους; Τί κρίμα!»

Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

Τίποτε δὲν διαφεύγει τοῦ Θεανθρώπου τὴν προσοχὴν, καὶ τὴν ὑποκρισίαν καὶ τὴν ὑπουλότητα τῶν Φαρισαίων δὲν ἀφῆκεν, εὐτυχῶς, ἀπλήρωτον ποτέ. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ ἐδῶ. Ἦκουσεν ὁ Ἰησοῦς τὰ ὅσα κρυφίως καὶ δολίως ἐψιθύρισαν εἰς τὰ ὦτα τῶν μαθητῶν Του οἱ θεομαϊκταὶ ἐκεῖνοι, καὶ ἀμέσως διέκοψε τὴν σατανικὴν των προσπάθειαν καὶ ἀπεκάλυψε μὲ μίαν ἀξιοθαύμαστον εἰρωνεῖαν τὴν ψυχικὴν των κατάστασιν, χρησιμοποίησας μίαν πασιφανῆ ἀλήθειαν ἐκ τῆς καθημερινῆς πείρας τῶν ἀνθρώπων. «Οἱ ἄρρωστοι ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ ἰατροῦ. Σεῖς πρὸς

«Ἑμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί ἡγαπημένοι ὑπὸ Κυρίου». (Β' Θεσσαλ. 2, 13)

καυχᾶσθε, ὅτι εἶσθε ψυχικῶς ὑγιεῖς, δὲν ἔχετε ἀνάγκην ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου συντροφίαν! Ἀφήτέ με νὰ ἀσχοληθῶ μ' αὐτοὺς ἐδῶ τοὺς δυστυχεῖς, ποὺ ἀναγνωρίζουν ὅτι εἶναι ἄρρωστοι καὶ ζητοῦν τὴν θεραπείαν». Καὶ συνεχίζει.

Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστὶν ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν.

Μὲ τὸν προφητικὸν λόγον (ᾠσηὲ 6, 6) ἐλέγχει τὴν σκληροκαρδίαν των. «Πηγαίνετε νὰ μάθετε, σεῖς ποὺ κάμνετε τὸν σοφὸν καὶ εἰδήμονα τῶν Γραφῶν, τί σημαίνουν τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Προφήτου: Θέλω εὐσπλαγγίαν καὶ ὄχι θυσίαν». Δὲν ἔχουν αἱ θυσίαι καμμίαν ἀξίαν, ἂν δὲν προέρχωνται ἀπὸ καρδίαν ἀγαπῶσαν. Δὲν εἶναι ἐνάρετος ὅποιος προσφέρει τυπικὰς θυσίας, ἀλλὰ ὅποιος ἀγαπᾷ καὶ ἀποδεικνύει τὴν ἀγάπην μὲ ἔργα ἐλεημοσύνης. Διὰ νὰ προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου εἰς τὸ θυσιαστήριον, εἶπεν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁ Κύριος, εἶναι ἀνάγκη πρῶτον νὰ συνδιαλλαγῇς μὲ τὸν ἀδελφόν σου (Ματθ. 5, 23-24). «Καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι», ἔγραψεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Α' Κορ. 13, 2), ὁ δὲ Ἀδελφόςθεος Ἰάκωβος: «Θρησκεία καθαρά καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανούς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν» (Ἰακ. 1, 27).

Αὕτη εἶναι ἡ θρησκεία ἡ ἀληθινή, αὕτη εἶναι ἡ πίστις ἡ ζωντανή, αὕτη εἶναι ἡ θυσία ἡ εὐπρόσδεκτος παρὰ τῷ Θεῷ, ἡ ἐκδηλουμένη εἰς τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης. Ἀλλὰ αὕτη ἡ ἀντίληψις ἦτο τελείως ξένη πρὸς τὴν φαρισαϊκὴν θρησκευτικότητα, ἡ ὁποία μὲ τόσον μῖσος καὶ μὲ τόσην περιφρόνησιν ἔβλεπε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ὅλους ἐθεώρει ἀκαθάρτους καὶ ἁμαρτωλοὺς.

Καὶ ἅμως ὁ Θεάνθρωπος ἦλθε πρὸς χάριν αὐτῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ αὐτὸ βεβαιώνει ὁ Ἰδιος μὲ τὴν ἐπομένην ἀποστομωτικὴν Του δήλωσιν.

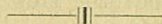
Οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Δὲν ἔχουν οἱ ὑγιεῖς ἀνάγκην τοῦ ἱατροῦ, δὲν ἔχουν οἱ δίκαιοι ἀνάγκην μετανοίας, δὲν αἰσθάνονται οἱ φαρισαῖοι τὴν ἀνάγκην τοῦ Λυτρωτοῦ. Οἱ ἀσθενεῖς ποὺ ζητοῦν τὸν ἱατρόν, οἱ

«Προσεύχεσθε, ἀδελφοί. περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ Κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζεται...»
(Β' Θεσσαλ. 3, 1)

ἁμαρτωλοὶ ποὺ θέλουν νὰ μετανοήσουν, οἱ τελῶναι ποὺ ζητοῦν νὰ γίνουν δίκαιοι, αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι ἄξιοι τῆς σωτηρίας, δι' αὐτοὺς ὅλους ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἦλθον—λέγει ὁ ἴδιος—διὰ νὰ καλέσω ὄχι τοὺς δικαίους, διότι αὐτοὶ δὲν μὲ χρειάζονται, ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς μετανοίαν. Ἀλλὰ ὑπάρχουν δίκαιοι ἄνευ Χριστοῦ; «Πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ», εἶπεν ὁ Προφήτης, καὶ ὁ ἴδιος δὲ ὁ Ἰησοῦς Χριστός συνεβούλευσε τοὺς μαθητὰς Του καὶ ὅταν ἀκόμη ἐκτελέσουν ὅλον τὸν νόμον, νὰ λέγουν «δοῦλοι ἀγρεῖοί ἐσμεν» (Λουκ. 17, 10). Δὲν πρόκειται περὶ δικαίων πραγματικῶν, διότι τοιοῦτοι δίκαιοι δὲν ὑπάρχουν ἐπὶ τῆς γῆς, μὴ ἔχοντες ἀνάγκη τοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῶν νομιζόντων ἑαυτοὺς δικαίους, οἱ ὅποιοι, μὴ αἰσθανόμενοι τὴν ἀνάγκη τῆς σωτηρίας, δὲν δύνανται νὰ συμπεριληφθοῦν εἰς τὸ σωτήριο ἐργον τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἦλθεν εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ ἀνέυρῃ τὸ ἀπολωλός (Λουκ. 15, 4—6).

Τοιοτοτρόπως συγκατεριθμῆθη ὁ Λευῖς - Ματθαῖος μεταξὺ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, εἰς τὸν κατάλογον τῶν ὁποίων ἀναφέρεται ὄγδοος, ὡς «Ματθαῖος ὁ τελῶνης» (Ματθ. 10, 3).

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΟΜΙΛΙΑΣ

Περὶ τῆς Θείας Εὐχαριστίας

«Ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρωσις καὶ τὸ αἷμα μου ἀληθῶς ἐστὶ πόσις» (Ἰωάν. 6, 55)

Αἱ ἅγιοι ἡμέραι τῶν Χριστουγέννων, καθ' ἃς θὰ προσέλθωμεν νὰ μεταλάβωμεν «Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ», μᾶς δίδουν ὡς θέμα λόγου τὸ ὑπὲρ λόγον Μυστήριον τῆς Θ. Εὐχαριστίας.

α'.

1. Ἀποχωριζόμενος τῶν μαθητῶν Του διὰ τοῦ Σταυρικοῦ Του θανάτου ὁ Κύριος προσέφερεν ὡς «διαθήκην αἰώνιον» τὸ Τίμιον Σῶμα Του καὶ τὸ Τίμιον Αἷμα Του. Μέγιστον ὄντως θαῦμα τελεσιουργεῖται τὴν ἁγίαν ὥραν τῆς Μετουσιώσεως! Ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταβάλλονται εἰς Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου μας. Πρὸς ποῖον σκοπὸν; «Εἰς ἄφεισιν ἁμαρτιῶν καὶ ζωὴν αἰώνιον». Τίτι τρόπον; Διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ τελεταρχικοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

2. Μυστήριον μέγα καὶ ἀκατάληπτον! Ἐὰν εἰς τὴν φύσιν ὑπάρχουν ἀνεξήγητα φαινόμενα, τουτ' αὐτὸ μυστήρια διὰ τὴν ἐπιστήμην, τόσον μᾶλλον τὸ ὑπὲρ φύσιν καὶ ἔννοιαν τοῦτο Μυστήριον δὲν δύνανται νὰ κατανοήσῃ ὁ πεπερασμένην διάνοιαν ἔχων ἄν-

«Πιστός δὲ ἐστὶν ὁ Κύριος, ὃς στηρίξει ἡμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ».

(Β' Θεσσαλ. 3, 3)

θρωπος. (Τὸ αἷμα τῆς μητρὸς μεταβάλλεται εἰς λευκὸν γάλα. Τὸ χόρτον τοῦ ἀγροῦ εἰς τὸ πρόβατον γίνεται αἷμα κ.λ.π. Πῶς; ἀνεξήγητον εἰς τὴν ἐπιστήμην).

3. Τὸ Μυστήριον προϋποθέτει πίστιν θερμὴν καὶ ἀδίστακτον καὶ ὁ χριστιανός, ὅστις εἶναι θερμὸς εἰς τὴν πίστιν, θεωρεῖ ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τὴν τακτικὴν προσέλευσιν εἰς τὴν Θ. Μετάληψιν. Ὅχι ἅπαξ ἢ δις τοῦ ἔτους αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ζωογονῆται μετὰ τὴν Θ. Κοινωνίαν, ἀλλὰ τακτικώτερον. Ἡ ψυχὴ ἢ μὴ τρεφόμενη μετὰ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου νεκροῦται εἰς ἔργα πίστεως, ἀγάπης καὶ ἀρετῆς.

β'.

Ὁφείλομεν νὰ κοινωνῶμεν τακτικά, ἀλλὰ κατόπιν καταλλήλου προετοιμασίας. Πῶς; «Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης».

1. Μετὰ φόβον Θεοῦ. Προετοιμασία διὰ τῆς προσευχῆς, μετανοίας, ἐξομολογήσεως καὶ νηστείας πρὸς ἀπόλουσιν τῆς ψυχῆς.

2. Μετὰ πίστιν θερμὴν καὶ ζωογόνον. Χωρὶς ἀμφιβολίας καὶ δισταγμοὺς καὶ διαλογισμοὺς (πίστις, ἥτις θὰ ρυθμίσῃ ἀκόμη καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν).

3. Μετὰ ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον. Τὸ μυστήριον τοῦτο εἶναι δείγμα τῆς ἀπεράντου ἀγάπης τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ἡ ἀγάπη αὕτη δέον νὰ διακατέχῃ τὴν ψυχὴν μας. Θὰ συγχωρήσωμεν τοὺς πάντας καὶ θὰ ζητήσωμεν συγγνώμην.

*

Ἄς ἐτοιμάσωμεν, ἀδελφοί μου, τὴν φάτην τῆς ψυχῆς μας ἵνα δεχθῆ τὸ θεῖον Βρέφος. «Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν...» (Α' Κορινθ. 11, 28). Προσέξωμεν μήπως, ἀντὶ νὰ φωτισθῶμεν καὶ θερμανθῶμεν, σκοτισθῶμεν περισσότερον καὶ καῶμεν μετὰ τὰς ἀμαρτίας μας. Καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος καὶ οὕτω πλησιάσωμεν τὸ μέγα μυστήριον. «Σῶμα Χριστοῦ μεταλάβετε πηγῆς ἀθανάτου γεύσασθε».

† Ὁ Πρεβέξης ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

—||—

ΤΟ ΚΥΡΙΑΚΟΔΡΟΜΙΟΝ ΜΑΣ

1ον

Εἰς τὴν I' Κυριακὴν Λουκᾶ

(6 Δεκεμβρίου 1953)

«...Ἀγαπητῶν ὅτι τῷ Σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς». (Λουκ. 13, 14).

Δὲν βλέπει ὁ ἀρχισυνάγωγος τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου (Λουκ. 13, 10—17) οὔτε τὴν εὐεργεσίαν τῆς τέως πασχούσης γυναικὸς, οὔτε τὴν θαυματουργικὴν δύναμιν τοῦ Εὐεργετήσαντος, ἀλλὰ προσέχει τὴν κατ' αὐτόν, καταπάτησιν τοῦ Σαββάτου καὶ

«Οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ θωρεῖν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τίνα ὑμῶν». (Β' Θεσσαλ. 3, 8)

«ἀγανακτεῖ...» Ἀνεξαρτήτως τῆς ὑποκρισίας, δι' ἣν ὁ Κύριος τὸν ἠλεγξεν εὐθὺς ἀμέσως, καταστήσας αὐτὸν ἀναπολόγητον, ἡμεῖς θὰ ἐξετάσωμεν ἐκεῖνο, ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς τὸ προσωπεῖον τῆς κακίας του ταύτης, τὴν *τυπολατρείαν*, ἣτις ἦτο συνήθης τῆν ἐποχὴν ἐκείνην παρὰ τοῖς νομιζομένοις ἐναρέτοις Ἰουδαίοις καὶ ἣτις καὶ σήμερον ἀποτελεῖ πλείστων ὄσων χριστιανῶν τὸ μόνον, δυστυχῶς, χαρακτηριστικόν.

α'.

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν ὁ Κύριος γίνεται ἀφορμὴ ν' ἀγανακτῆσῃ εἰς.. εὐσεβῆς διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ διὰ τὴν νομιζομένην καταπάτησιν τῆς ἐντολῆς τοῦ Σαββάτου (Πρβλ. Ματθ. 12, 2 ἐξ. Ἰω. 5, 9 ἐξ.) καὶ διὰ τὴν παράβασιν τῆς «παραδόσεως τῶν πρεσβυτέρων» (Ματθ. 15, 2—3).. Εἶναι γνωστὸν μάλιστα, ὅτι ἡ κυριωτάτη κατηγορία, ἐφ' ἣς ἐβάσισαν τὸν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀμείλικτον διωγμὸν τῶν οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ, ἦτο ἡ.. περιφρόνησις τοῦ Νόμου (Ματθ. 26, 59—62). Ἐπὶ τῆς αὐτῆς δ' ἀκριβῶς βάσεως ἐστηρίχθη καὶ ὁ διωγμὸς τῆς πρώτης ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας (Πράξ. 6, 11—14). Καὶ ἐναντίον τῶν ψευδοδιδασκάλων ἐκείνων, ὅσοι ἐθεώρουν ὑποχρέωσιν τῶν νὰ ἐπιβάλλουν καὶ εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἀκόμη τὴν αὐστηρὰν τήρησιν ὅλων τῶν τύπων τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, ἠγωνίσθη ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὑπὲρ πάντα ἄλλον, ἀποδεικνύων τούτους ὑποτιμητὰς τοῦ ἔργου τῆς διὰ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ σωτηρίας (Γαλάτ. 4, 21—5, 18).

Οὔτε ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἐν τούτοις, ὑπῆρξε παντὸς τύπου ἐχθρὸς, οὐδ' ἡ πρώτη Ἐκκλησία περιεφρόνησε τὸν Νόμον τοῦ Μωϋσέως, οὐδ' ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὑπέτιμα τὴν ἀνάγκην τῆς τάξεως καὶ τῆς πειθαρχίας, τῶν ὁποίων φρουρὰς ἐτάχθη πάντοτε ἡ πρὸς τοὺς τύπους προσήλωσις. Πολλοὶ γε καὶ δεῖ..

Οὔτε ὁ Ἰησοῦς Χριστός, οὔτε τις ἐκ τῶν μαθητῶν Του, ἠρνήθησαν νὰ ὑποταχθῶν εἰς τὸν Νόμον καὶ εἶναι βέβαιον, ὅτι οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ παρηκολούθουν τὰς λατρείας τῆς ἰουδαϊκῆς συναγωγῆς, καθιέρωσαν δὲ καὶ δι' ἑαυτοὺς χωριστὸν τύπον λατρείας, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου «κλῶντες κατ' οἶκον τὸν ἄρτον».

Ἡ Ἐκκλησία, τέλος, σὺν τῇ παρῶδῳ τοῦ χρόνου, ἐτακτοποίησε καὶ διερρύθμισεν ὀλόκληρον σύστημα λειτουργικῶν καὶ διοικητικῶν τύπων, σύμφωνον καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καὶ πρὸς τὴν πνευματικὴν τῆς φύσιν, διὰ νὰ διευκολύνῃ τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν τῶν.

β'.

Δὲν εἶναι λοιπὸν ὁ τύπος, ἀλλὰ τοῦ τύπου ἡ κατάχρησις, ὅ,τι ὁ Χριστὸς κατεδίκασεν ἐν τῇ συγχρόνῳ Του ἰουδαϊκῇ εὐσεβείᾳ, καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην καὶ ὁ Ἀπ. Παῦλος δὲν κατεπολέμησε τὸν τύπον αὐτὸν καθ' ἑαυτόν, ἀλλὰ τὴν πλήρη ἀπογύμνωσιν τοῦ τύπου ἀπὸ πάσης ἐσωτερικῆς οὐσίας. Δι' ὃ καὶ ἡ Ἐκκλησία, καθιέρωσασα τοὺς τύπους τῆς, οὐδέποτε ἠρνήθη νὰ προσαρμόζῃ τούτους ἐκάστοτε πρὸς τὰς πνευματικώτερας

«...Ἴνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς».

(Β' Θεσσαλ. 3, 9)

ανάγκας τοῦ ποιμνίου, μὴ ἐξαρτῶσα ἀπὸ τῶν τύπων τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς οὐσίας, τὴν ὁποίαν ἐκπροσωποῦν οἱ τύποι καὶ προάγουν, ὅταν καλῶς τηροῦνται ὑπὸ τῶν καθ' ἕκαστον πιστῶν.

Ἐὰν ἐσημειώθησαν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας καταχρήσεις, ἀλλ' ὅμως συνήντησαν ἄμεσον τὴν ἀντίδρασιν τῶν ἐχόντων ὑγιᾶς τὸ χριστιανικὸν φρόνημα καὶ δὲν κατώρθωσαν ν' ἀποσβέσουν τῆς ζωογονοῦσης πίστεως τὸ θεῖον πῦρ, διότι πάντοτε ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς ἐκτροπαί... Ἀκριβῶς δ' ἐν τούτῳ ἔγκειται μέγιστον μέρος τοῦ μεγαλείου τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολῆς.

Οὔτε τῆς μαχαίρας ἡ ἀσυλλόγιστος χρήσις, οὔτε οἱ ἐκ τοῦ πυρὸς κίνδυνοι ἐπεισάν ποτε τοὺς ἀνθρώπους νὰ περιφρονήσουν δύο μέσα τόσον πολύτιμα ὅσον ἡ μάχαιρα καὶ τὸ πῦρ. Θὰ ἦτο παράλογον τὸ νὰ ἀχθῆ τις εἰς πλήρη τῶν τύπων περιφρόνησιν ἐκ τοῦ φόβου μήπως δώσουν ἀφορμὴν εἰς παρανόησιν καὶ καταχρήσεις!

Παρά ταῦτα ὅμως, δὲν δύνανται τις ν' ἀρνηθῆ, ὅτι καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπάρχουν χριστιανοὶ παρεξηγήσαντες τελείως τοὺς θρησκευτικοὺς τύπους καὶ θυσιάσαντες τὸ πνεῦμα εἰς τὸ γράμμα καὶ ὅτι, μάλιστα, ὑπάρχει μέγα πλῆθος ἀνθρώπων, ἀκουόντων εἰς τοῦ χριστιανοῦ τὸ ὄνομα καὶ ὅμως προσηλωμένων εἰς μυρίας προλήψεις, μηδεμίαν ἐχοῦσας σχέσιν μήτε πρὸς τῆς Ἐκκλησίας τοὺς τύπους μήτε πρὸς τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τὸ ἔργον...

Ἐκαστος δύνανται νὰ ἔχη σαφῆ τοῦ πράγματος ἀντίληψιν, ἔαν ρίψῃ περὶ ἑαυτὸν ἐν βλέμμα...

Χωρὶς νὰ παραβλέψωμεν τίποτε ἐξ ὧν ἡ Ἀγιωτάτη Ἐκκλησία καθώρισεν ὡς συντελεστικά διὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ βίου τῶν πιστῶν, ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει τὸν σκοπὸν, εἰς ὃν οἱ θρησκευτικοὶ τύποι ἀποβλέπουν, μὴ ἀρκοῦμενοι εἰς τὴν ξηρὰν τούτων τήρησιν, χωρὶς τὴν ἀπαραίτητον χριστιανικὴν ἀρετὴν, τὴν εἰς τὸν Χριστὸν πίστιν, καὶ τὴν ἀχώριστον ταύτης ἀδελφὴν καὶ σύντροφον, τὴν ἀληθινὴν ἀγάπην. Διότι, ἄλλως, θὰ εἶμεθα ὅτι καὶ οἱ φαρισαῖοι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰ. Χριστοῦ (Ματθ. 23).

Ε. Γ. Μ.

2ον

Εἰς τὴν ΙΑ' Κυρ. Λουκᾶ (Προπατόρων)

(13 Δεκεμβρίου 1953)

«Ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῆ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ἡμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ» (Κολ. 3, 4).

Οἱ φυσιοδίφαι καὶ οἱ βιολόγοι μελετοῦν καὶ ἐρευνοῦν νὰ εὑρουν τὸ μυστικὸν τῆς ζωῆς. Καὶ οἱ κοινωνιολόγοι τὴν μυστηριώδη δύναμιν τῶν ἠθικῶν νεκραναστάσεων καὶ ἀναγεννήσεων.... Τὸ ζήτημα ὅμως τὸ λύει μόνον ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν λέγῃ: ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ πηγὴ καὶ ἡ αἰτία τῆς ζωῆς. «Ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῆ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε...».

«Εἰ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μὴδὲ ἐσθιέτω».

(Β' Θεσσαλ. 3, 10)

1. Ὁ Χριστὸς λοιπὸν εἶναι «ἡ ζωὴ ἡμῶν». Καὶ πῶς ὄχι; Ἄφωδ' «ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς» (Κολ. 1, 16). Κατ' ἐπανάληψιν οἱ θεόπνευστοὶ συγγραφεῖς τῆς ἀγίας Γραφῆς τονίζουσι ὅτι «τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται» (Κολ. 1, 16), «πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο...» (Ἰωάν. 1, 3) καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ «ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς» (Πράξ. 3, 15).

2. Ὁ «ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς» ὄχι μόνον τῆς ὑλικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς πνευματικῆς. Ἡ ἁμαρτία νεκρώνει τὸν ἄνθρωπον, ἀποχωρίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν Χριστόν, τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς («θανάτω ἀποθανεῖσθε». Γενέσ. 2, 17). Ἀλλὰ ὁ Χριστὸς, «νεκρούς ὄντας τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις, συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν...» (Ἐφεσ. 2, 1, 5, 6). Καὶ ὁ ἴδιος εἶπε: «ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου... οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς» (Ἰωάν. 6, 53). Ἰδοὺ ἡ μυστικὴ δύναμις, ποῦ ἀναγεννᾷ τὸν ἄνθρωπον, ἀναμορφώνει τὰς κοινωνίας, δημιουργεῖ τὸν ἀληθινὸν πολιτισμὸν: ὁ Χριστὸς, αὐτὸς εἶναι «ἡ ζωὴ ἡμῶν».

3. Ἀλλὰ ὁ Χριστὸς, κατοικῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ζωογονῶν αὐτόν, ἀξιοποιεῖ τὴν ἐφήμερον ἐπίγειον τοῦ ἀνθρώπου ζωὴν. Οἱ ἀληθινοὶ Χριστιανοὶ ἀναδεικνύονται διὰ τοῦ Χριστοῦ ἐστία ζωῆς. Εἰς τὰς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας νεκρωμένας κοινωνίας εἶναι οἱ «λόγον ζωῆς ἐπέχοντες» (Φιλιπ. 2, 16). Εἶναι ἡ καρδιά, ποῦ πάλαι καὶ ἐκτοξεύει τὸ αἷμα, τὸ ὁποῖον ζωογονεῖ καὶ θερμαίνει τὰ παγωμένα μέλη. Ἦσαν καὶ εἶναι οἱ ἐργάται παντὸς «καλοῦ ἔργου» (Τίτ. 3, 8), ὅπως τὸ βλέπομεν καὶ εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν...

4. Ἄλλ' οἱ τοιοῦτοι, «ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν», τότε καὶ αὐτοὶ θὰ φανερωθοῦν ἐν δόξῃ, διότι ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς, ὁ Κύριος τὸ εἶπεν: «ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς» (Ἰωάν. 10, 28), διὰ νὰ ζοῦν τὴν πραγματικὴν καὶ μακαρίαν ζωὴν τῆς αἰωνιότητος θεωροῦντες τὴν δόξαν Του.

Οὕτω πως οἱ μετέχοντες ἀξίως τοῦ Ποτηρίου τῆς Ζωῆς ἐπὶ τῆς γῆς θὰ τύχουν καὶ τῆς ἐξαιρετικῆς τιμῆς νὰ εἶναι συνδαιτημόνες καὶ εἰς τὸ οὐράνιον δεῖπνον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Διότι ὁ ἀπόστολος Παῦλος βεβαιώνει: «Ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ».

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦ. Ν. ΠΑΠΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ἱεροκλήρις Ἰ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

3ον

Εἰς τὴν Κυρ. πρὸ τῶν Χριστουγέννων

(20 Δεκεμβρίου 1953)

«Τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν». (Ματθ. 10, 21)

Μεθαύριον ὀλόκληρος ὁ χριστιανικὸς κόσμος θὰ ἐορτάσῃ τὸ κοσμοχαρμόσυνον γεγὸνὸς τῆς Γεννήσεως τοῦ Θεανθρώπου Λυ-

«Τοὺς βεβήλους καὶ γραῶδεις μύθους παραιτοῦ».

(Α' Τιμοθ. 4, 7)

τρωτοῦ. Καμμία ἀπολύτως βιωτική δυσκολία δὲν δύναται νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν ἑορταστικὴν διάθεσιν τῶν πιστῶν, οἵτινες θὰ προσέλθουν εἰς τοὺς Ναοὺς τοῦ Θεοῦ ἵνα προσευχηθοῦν εἰς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν νηπιάσαντα, καὶ ζητήσουν, ὅπως σώσῃ τὴν ἀγωνιώσαν ἀκόμη ἀνθρωπότητα. Θὰ ἀκτινοβολήσῃ ἐνώπιον τῶν ψυχικῶν ὀφθαλμῶν μας ἡ γαλήνιος ἀκτινοβολία τοῦ Θείου Βρέφους, πρὸ τοῦ Ὁποίου θὰ βυθισθῇ κάθε χριστιανικὴ διάνοια εἰς σωτηρίουε σκέψεις.

α'.

Τί εἶναι τὸ Βρέφος;

1. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ μονογενής· «τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματός ἐστιν Ἅγιου».

2. Ὁ Λόγος τοῦ Πατρὸς, ὁ ὁμοούσιος τῷ Πατρί, «δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο».

3. Ὁ Λυτρωτής, τὸν ὁποῖον οἱ Προφῆται προεφήτευσαν· οἱ Προπάτορες ἐπεθύμησαν· οἱ λαοὶ ἐνοστάλησαν· οἱ σοφοὶ προσεδόκουν. «Καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν».

β'.

Διατί ἐγεννήθη;

1. Ἴνα σώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα. (Σκότος καὶ σκιά θανάτου ἐκάλυπτε ὅλον τὸν κόσμον. Βαρὺς τῆς ἁμαρτίας πέπλος ἐβάρυνε τὰς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἀνθρωπίνῃ προσωπικότης δὲν ὑφίστατο. Κατάπτωσις καὶ ἐξαθλίωσις τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ παιδίου). «Ἐτέχθη ἡμῖν σήμερον Σωτὴρ, ὃς ἐστι Χριστὸς Κύριος».

Ποίαν θέσιν μέχρι σήμερον ἐλάβομεν ἀπέναντι τοῦ Θείου Βρέφους;

γ'.

Ὑπὸ ποίας συνθήκας ἐγεννήθη;

1. Ἄν καὶ ἔρρεεν εἰς τὰς φλέβας Αὐτοῦ βασιλικὸν καὶ πατριαρχικὸν αἷμα, ὅμως ἀντικρύζομεν γύρω Του καὶ πρόσωπα πενιχρὰ καὶ ἀσήμαντα διότι διὰ τὸν Χριστὸν δὲν ἔχουν ἀξίαν οἱ τίτλοι καταγωγῆς.

2. Δὲν ἦσαν ὅλοι οἱ πρόγονοι Αὐτοῦ ἀνεγνωρισμένοι διὰ τὴν ἀγιότητά των (Δαυὶδ, Σολομών, Ραχάβ). Καὶ τοῦτο ἵνα ἄρῃ τὰς τοῦ κόσμου ἁμαρτίας.

3. Τὸ περιεργότατον, ὅτι μεταξὺ τῶν προγόνων ἀριθμοῦνται καὶ εἰδωλολάτραι (Ραχάβ, Ρούθ). Ὁ Χριστὸς ἐκάλει ὄλους εἰς σωτηρίαν.

4. Γεννᾶται: ποῦ; Ἀνακλίνεται: ποῦ; Σπαργανοῦται: με τί; Ἄκρα ταπεινώσις τὸν περιβάλλει διὰ νὰ ὑψώσῃ τὸν πεπτωκότα διὰ τῆς ἁμαρτίας ἄνθρωπον.

*

Καὶ δι' ἡμᾶς ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἐν τῇ φάτνῃ τῶν ἀλόγων ζῶων ἵνα μας καθάρσῃ ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. Δυστυχῶς ὅμως διὰ πολλοὺς ὁ Χριστὸς εἶναι ὡς νὰ μὴ ἐγεννήθη, διότι ἐξακολουθοῦν τὴν προχριστιανικὴν ζωὴν τοῦ ὕλισμοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας. Τὰ συ-

«Γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν».

• (Α' Τιμοθ. 4, 7)

στήματα του κακού και αἱ σειρήνες τῆς ὑλοφροσύνης θέλουν νὰ καλύψουν τὴν ἁρμονίαν τῆς μεγάλης αὐτῆς Ἡμέρας. Δὲν θὰ τὸ ἐπιτύχουν ὁμως διότι οἱ πιστοὶ, λάτρεις τοῦ Θεοῦ Βρέφους, ἀποτελοῦν τὴν ἀήτητον παράταξιν τοῦ Χριστοῦ, προσεύχονται θερμότερον τὰς ἡμέρας αὐτὰς καὶ πιστεύουν ὅτι «Αὐτὸς σώσει τὸν λαὸν Αὐτοῦ ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν».

† Ὁ Πρεβέξης ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

4ον

Εἰς τὴν Κυριακὴν μετὰ τὰ Χριστούγεννα

(27 Δεκεμβρίου 1953)

«Μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό». (Ματθ. 2, 13)

Δὲν εἶχεν ἀκόμη παρέλθει ἡ ἀνταύγεια τῆς ἁγίας Νυκτός, δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐκλείψει ὁ ἀντίλαλος τοῦ χαρμοσύνου οὐρανοῦ Διαγγέλματος καὶ ἰδοῦ. «Θρῆνος, κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμος» συνταράσσει τὴν ἡρεμον πολίχνην τῆς Ἁγίας Βηθλεέμ. Ὁ αἰμοχαρὴς Ἡρώδης διατάσσει σπαραξικάρδιον νηπιοκτονίαν, ἵνα θανατωθῇ καὶ ὁ Ἰησοῦς. Τὸ ἀποτρόπαιον τοῦτο ἀνοσιούργημα δεικνύει τὴν θέσιν τοῦ παιδίου κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Χριστοῦ.

Α'. Ποία ἡ θέσις τοῦ παιδίου:

1. Ἡ δεινὴ κατάπτωσης τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος περιελάμβανε καὶ τὸ παιδί.

2. Ἡ βρεφοκτονία ὑποστηρίζεται καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς Νόμους (Λυκοῦργος — Καιάδας. — Πλάτων — Ἀριστοτέλης. Ρωμαϊκὴ νομοθεσία — Τίβερις ποταμὸς. Ἀνατολὴ — Βάαλ — Φαραώ).

3. Ἀδιαφορία διὰ τὴν διαπαιδαγώγησιν. Ἡ πρό Χριστοῦ κατάστασις τῶν παιδίων ἀπετέλει τὸν μαῦρον καὶ σκοτεινὸν αἰῶνα τῆς παιδικῆς ἡλικίας.

Β'. Ὁ Χριστὸς σωτὴρ τῶν παιδίων.

1. Ἡ ἐπὶ τῆς γῆς ἐμφάνισις τοῦ Κυρίου ὡς βρέφους ἀγιάζει τὴν νηπιακὴν καὶ παιδικὴν ἡλικίαν καὶ ἀποδεικνύει τὴν πρὸς αὐτὴν ἀγάπην.

2. Τὴν ἀγάπην Του ἐξεδήλωσε ποικιλοτρόπως πρὸς τὰ παιδιά (Μάρκ. 10, 15-16. Ματθ. 18, 1-5).

3. Δίδει τὴν πρέπουσαν θέσιν εἰς τὸ παιδί, ὥστε νὰ εἶναι μέλος ἐπίλεκτον τῆς οἰκογενείας καὶ ἄξιον πάσης προστασίας καὶ ἀγάπης.

4. Ἡ κρατικὴ καὶ φιλανθρωπικὴ μέριμνα διὰ τὸ παιδί εἶναι καρπὸς τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος (Ὁρφανοτροφεία, Βρεφοκομεῖα, Σχολεῖα, Παιδικὸι Σταθμοὶ κλπ.).

Ὁ Σωτὴρ λοιπὸν τοῦ κόσμου εἶναι μέγας εὐεργέτης καὶ Σωτὴρ τῶν παιδίων.

«...Τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρῆς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου...»

(Α' Τιμοθ. 1, 5)

Και ὁμως ὁ Ἡρώδης ἀνέζησεν εἰς τὸ πρόσωπον τῆς συγχρόνου ἀθεΐας, ἡ ὁποία ἀκόμη κατακρατεῖ τὰ Ἑλληνόπουλα πού ἀφήρασεν ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν μητέρων των, διὰ νὰ φονεύσῃ τὰς ψυχὰς των, παρὰ τὴν ἐξέγερσιν ὄλου τοῦ ἐλευθέρου καὶ πολιτισμένου κόσμου.

*

ὦ Θεῖον Βρέφος! Σὺ πού τόσον ἠγάπησες καὶ ἐξύψωσες τὸ παιδί, ἐπίβλεπον ἰλέω ὄμματί Σου εἰς τὰ δυστυχῆ παιδιά τῆς μητρός μας Ἑλλάδος. Σὲ παρακαλοῦμεν δώσε πλουσίαν τὴν χάριν Σου, ὡς ἀποτελεσματικὸν ἀντίδοτον κατὰ τοῦ δηλητηρίου, μὲ τὸ ὅποιον τὰ ποτίζουν οἱ ἐχθροὶ Σου καὶ ἐπανάφερε τὰ συντομώτατα σῶα καὶ ὑγιῆ, σωματικῶς καὶ ψυχικῶς, εἰς τὴν μαρτυρικὴν, ἀλλ' ἔνδοξον Πατρίδα μας. Γένοιτο!

† Ὁ Πρεβέξης ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

||

ΛΥΣΙΣ ΑΠΟΡΙΩΝ

Ἑρώτησις :

Πῶς ἐξηγεῖται τὸ τοῦ Κυρίου : «Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν» (Ματθ. 10, 34) ;

Ἱερεὺς Κωνστ. Ντακόλιας

Λυκούρια Καλαβρῦτων.

Ἀπάντησις :

Διὰ νὰ ἐνοσηθῇ ἡ ἀκριθὴς σημασία τοῦ χωρίου, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναγνωσθῇ ἐν συνεχείᾳ πρὸς τοὺς ἐπομένους δύο στίχους (35-36), ἔνθα ἐπεξηγεῖται ἡ «μάχαιρα», περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνταῦθα.—Πρόκειται περὶ τοῦ διχασμοῦ, ὅστις θὰ ἐπῆρχετο μεταξὺ τῶν πιστῶν καὶ τῶν ἀπιστούντων, ἕνεκα τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὅποιον θὰ τοὺς ἐχώριζεν ὡς «μάχαιραν». Διότι μέχρι τοσοῦτου σημείου θὰ ἐμίσουν οἱ ἄπιστοι τοὺς προσχωροῦντας εἰς τὰς χριστιανικὰς ἰδέας, ὥστε θὰ ἐπεχείρουν διὰ πυρός καὶ σιδήρου νὰ ἐξαλείψουν αὐτοὺς ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, χωρὶς νὰ φεισθοῦν μήτε αὐτῶν τῶν στενωπῶν καὶ γυναιῶν των. Πράγματι δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν ἡ πρόρρησις αὕτη τοῦ Κυρίου ἐπηλήθευσεν ἐπὶ λέξει, διότι εὐρέθησαν καὶ γογυεῖς ἀκόμη, οἱ ὅποιοι καὶ αὐτὰ τὰ τέκνα των ὠδήγησαν εἰς τὸ μαρτύριον καὶ εἰς τὸν θάνατον!

ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ὁμιλῶν ὁ Κύριος καὶ ἀναφερόμενος εἰς τὴν δύσκολον κατάστασιν, ἡ ὁποία θὰ ἐδημιουργεῖτο διὰ τοὺς πιστοὺς, ἕνεκα τῆς ἀπέναντι αὐτῶν κακῆς διαθέσεως τῶν ἀπίστων, τονεῖ προκαταβολικῶς τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους οὗτοι διέτρεχον ἐν τῇ ἀναγκαίᾳ πάλῃ πρὸς τὸ ψεῦδος καὶ τὴν κακίαν. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψίν, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς ἁμαρτίας, τοῦτο ἀποτελεῖ «μάχαιραν», ἡ ὁποία χωρίζει τοὺς χριστιανούς, ὡς θρησκευτικῶς καὶ ἠθικῶς ὑγιεῖς, ἀπὸ τοὺς ἀπίστους, τοὺς νοσοῦντας εἰς τὰς πεποιθήσεις καὶ εἰς τὸ ἦθος. Μεταξὺ

«... ὦν τινες ἀστοχῆσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν».

(Α' Τιμοθ. 1, 6)

δὲ τῶν δύο τούτων παρατάξεων οὐδεὶς συμβιβασμός, οὐδεμία «εἰρήνη» χωρεῖ. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴν «εἰρήνην» τὴν ἀποκλείει ἐνταῦθα ὁ Κύριος, ὁ ὅποιος εἶναι ἀπόλυτος εἰς τὰς ἀπάναντι τῶν πιστῶν ἀξιώσεις Του. Τὴν τοιαύτην «εἰρήνην» τῶν συμβιβασμῶν πρὸς τὴν ἀπιστίαν σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς ἀπαγορεύει πρὸς τοὺς χριστιανούς ὀλίγον βραδύτερον καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, γράφων: «Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνης καὶ ἀνομία; τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαρ; ἢ τίς μερίς πιστῷ μετὰ ἀπίστου;» (Β' Κορινθ. 6, 14 - 15).

Ἐρωτήσεις :

1. Πότε ἐγεννήθη ὁ Ἄπ. Παῦλος καὶ πότε ἀνεχώρησεν ἐκ Ταρσοῦ;

2. Εἶχεν, ἄρα γε, συναντήσει ποτὲ τὸν Κύριον κατὰ τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις παρὰ τῷ Γαμαλιήλ διατριβῇ; καὶ ποῦ ἦτο κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου;

3. Ἦτο ἔγγαμος ἢ ἄγαμος;

Ἱερεὺς *Γαβριὴλ Τσιλάκης*

Ν. Μηχανιώνα (Θεσβόνικης)

Ἀπαντήσεις :

1. Δὲν ὑπάρχουν ἱστορικαὶ μαρτυρίαι περὶ τῆς χρονολογίας τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ διὰ τοῦτο μόνον ὑποθέσεις δύνανται νὰ γίνουν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Κατὰ τινάς, ἐγεννήθη ὀλίγον πρὸ Χριστοῦ. Ἄλλοι ὅμως τοποθετοῦν τὴν γέννησίν του εἰς τὸ ἔτος περὶ τοῦ μετὰ Χριστόν. Ἐπίσης, δὲν εἶναι γνωστός ὁ χρόνος τῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα παρὰ τῷ Γαμαλιήλ μεταβάσεώς του. Οἱ τοποθετοῦντες τὴν γέννησίν του τῷ 5 μ. Χ. εικάζουν ὡς ἔτος ἀναχωρήσεώς του ἐκ τῆς Ταρσοῦ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὸ 26 μ. Χ., ὅτε θὰ ἦγε τὸ 21ον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

2. Ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι τίποτε σχετικόν δὲν ἀναφέρει εἰς τὰς ἐπιστολάς του ὁ Ἄπ. Παῦλος, ἐν ᾧ μὲ πᾶσαν λεπτομέρειαν ὁμιλεῖ περὶ τῆς ζωῆς του, περὶ τῆς ἐν ἀρχῇ ἀντιχριστιανικῆς στάσεώς του καὶ περὶ τῆς εἰς τὸν Χριστιανισμόν ἐπιστροφῆς του, δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι δὲν ἐγνώρισεν ποτὲ τὸν Κύριον, οὔτε παρεῦρέθη εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ κατὰ τὴν ἐβδομάδα τῶν Παθῶν. Ἄλλωστε, καὶ ὁ συγγραφεὺς τῶν Πράξεων, ἀναφέρων τὸ ὄραμα τῆς Δαμασκοῦ, παρουσιάζει τὸν Παῦλον ὡς ἀγνοοῦντα τὴν μορφήν τοῦ Κυρίου καὶ ἐρωτῶντα «Τίς εἰ Κύριε;» (Πράξ. 9, 7), τὸ ἴδιον δὲ ἀναφέρει καὶ ὁ ἴδιος, διηγούμενος τὸ ὄραμα τοῦτο εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις δημηγορίαν (Αὐτόθι 22, 6) καὶ εἰς τὴν ἐνώπιον τοῦ Ἀγρίππα ἀπολογία του (Αὐτόθι 26, 15). Εἶναι πιθανόν, ὅτι, συμπληρώσας τὴν παρὰ τῷ Γαμαλιήλ ἐκπαίδευσίν του, εἶχεν ἐπιστρέψει εἰς τὴν γενέτειράν του, πρὶν ἢ ἀρχίσει ὁ περὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θόρυβος τῶν Ἱεροσολυμιτῶν. Ἐπέστρεψε δὲ εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, εἴτε διότι ἐπληροφορήθη τι σχετικῶς καὶ ἐσπευσεν εἰς βοήθειαν τῆς Συναγωγῆς, εἴτε δι' ἄλλην τινά, προσωπικὴν ἴσως, αἰτίαν.

3. Οὐδεμίαν πληροφορίαν ἔχομεν σχετικὴν πρὸς τὴν οἰκογενειακὴν

«...θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μῆτε ἄ λέγουσι μῆτε περὶ τίνων διαβεβαίουνται.» (Α' Τιμοθ. 1, 7)

κατάστασιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ μόνον εἰκασίαι ἐν προκειμένῳ διετυπώθησαν. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι, ὅπως ὁ ἴδιος πληροφορεῖ, δὲν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ «ἀδελφὴν γυναῖκα», ὅπως ἄλλοι ἐκ τῶν Ἀποστόλων, καὶ δὲν εἶχεν ἄρα σύζυγον κατὰ τὸ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὸν Χριστιανισμὸν διάστημα τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεώς του. Ἵπάρχει ὁμως ἡ γνώμη, ὅτι ἴσως νὰ εἶχε νομφευθῆ πρό τῆς ἐπιστροφῆς του καὶ νὰ διετέλει ἐν χηρείᾳ. Ἄλλ' ἐκ τοῦ σχετικοῦ πρὸς τὸν γάμον χωρίου, εἰς τὸ ὅποιον ἀναφέρει ἑαυτὸν ὁ Ἀπόστολος, δὲν συνάγεται σαφῶς οὔτε ὅτι ἦτο χῆρος, οὔτε ὅτι ἦτο ἄγαμος. Τὸ χωρίον τοῦτο ἔχει ὡς ἐξῆς: «Θέλω δὲ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἑμαυτὸν, ἀλλὰ ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ Θεοῦ, ὅς μὲν οὕτως, ὅς δὲ ἄλλως. Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χηραῖς, καλὸν αὐτοῖς ἐστὶν ἐὰν μείνωσιν ὡς καὶ ἐγώ» (Α' Κορινθ. 7, 7-8). Ὅρθῶς δέ, νομίζομεν, παρετηρήθη ἡ ἔδη ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Π. Τρεμπέλα ἐν τῇ «Υπομνήματι εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Παύλου» (Ἀθῆναι 1937, σελίς 4), ὅτι «οἱ περὶ ἰδίου χαρίσματος λόγοι ἀρμόζουσι μᾶλλον εἰς ἄγαμον, παρά εἰς διατελοῦντα ἐν χηρείᾳ».

Ἑρώτησις :

Ἐπάρχει παρ' ἡμῖν τοῖς χριστιανοῖς ἡ διάκρισις «καθαρῶν» καὶ «ἀκαθάρτων» ζῶων καὶ τροφῶν :

Ἰερεὺς Ἰάκωβος Σταθόπουλος

Βραστά Χαλκιδικῆς

Ἀπάντησις :

Τὸ συμβολικὸν δράμα τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου εἰς τὴν Ἰόππην (Πράξ. 10, 10-16) κάμνει ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς θρησκευτικῆς «καθαρότητος» τῶν ζῶων καὶ τῶν τροφῶν, σαφῆ τὴν ἀντίθεσιν τοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς τὴν παλαιὰν ἰουδαϊκὴν νομοθεσίαν. Καθαρὰ καὶ ἀκάθαρτα ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως ζῶα δὲν διακρίνονται εἰς τὴν θρησκίαν τῆς χάριτος καὶ ὁ Πέτρος ἐκεῖ ἐπιπλήσσει κατὰ κάποιον τρόπον, διότι ἐξακολουθεῖ νὰ κάμνῃ ἀκόμη αὐτὴν τὴν ἰουδαϊκὴν διάκρισιν αὐτῆς δὲ τῆς διακρίσεως ἡ κατάργησις — «ὃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοῖνου» — ὁδηγεῖ τὸν Ἀπόστολον εἰς τὸ νὰ παύσῃ ἀντιστοίχως νὰ κάμνῃ διάκρισιν καὶ μεταξὺ ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν καὶ νὰ δεχθῆ τὴν πρόσκλησιν τοῦ ἐθνικοῦ Κορνηλίου. Ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος τῶν Ἱεροσολύμων εἰδικῶς ἀσχοληθεῖσα, ὀλίγον βραδύτερον, μὲ τὸ ζήτημα τῶν ἰουδαϊκῶν νομικῶν ὑποχρεώσεων, τὰς ὁποίας οἱ ἰουδαϊζόντες ἤθελον νὰ ἐπιβάλλουν εἰς τοὺς χριστιανούς, οὐδεμίαν ἄλλην σχετικὴν μὲ τὰς τροφὰς ἀπαγόρευσιν ἀπεδέχθη πλὴν τῆς τῶν «εἰδωλοθύτων», «τοῦ πνικτοῦ» καὶ «τοῦ αἵματος» (Αὐτόθι: 15, 20, 29). Ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος ἔγραψεν, ὅτι «πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλὸν καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον» (Α' Τιμοθ. 4, 4) καὶ μεταξὺ τῶν σημείων τῆς πεπλανημένης διδασκαλίας ἀποστατῶν τινῶν, περὶ ὧν προφητεύει, ἀναφέρει καὶ τὸ «ἀπέχεσθαι βρωμάτων ἃ ὁ Θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν» (Αὐτόθι: 1-3). Ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς ἀνωτέρω, ἀπαγορευομένων «εἰδωλοθύτων», (ἦτοι τῶν ἐν τοῖς ναοῖς τῶν εἰδώλων προσφερομένων ἢ ἐν τῇ ἀγορᾷ εἰς ἐφθνήγην τιμὴν πωλουμένων ὑπολειμμάτων

«Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθειμα σοι, τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν...»
(Α' Τιμοθ. 1, 18)

τοῦ κράτους τῶν εἰς τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν θυσιαζομένων ζώων) ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος ἔγραψεν, ὅτι «βρῶμα ἡμᾶς οὐ παρίσται τῷ Θεῷ» καὶ ὅτι ἠδύναντο ἄρα οἱ χριστιανοὶ ἀκινδύνως νὰ χρησιμοποιοῦν καὶ εἰδωλόθυτα κρέατα, ἐφ' ὅσον ἐγνώριζον καὶ ἐπίστευον «ὅτι οὐδὲν εἶδωλον ἐν κόσμῳ καὶ ὅτι οὐδεὶς Θεὸς. Ἔτερος εἰ μὴ εἰς», ἐφ' ὅσον δηλ. τὰ ἐχρησιμοποιοῦν ὄχι ἐξ εὐλαθείας πρὸς τοὺς θεοὺς τῶν εἰδωλολατρῶν, ἀλλ' ὡς κοινὰ κρέατα δωρεάν ἢ εἰς ἐφθνήν τιμὴν προσφερόμενα. Ἀλλὰ μόνον διὰ τὸν κίνδυνον, μήπως τοῦτο γίνῃ «πρόσκομμα» καὶ ἀφορμὴ σκανδάλου εἰς τοὺς ἀσθενεστέρους περὶ τὴν πίστιν, ἐπέμενον, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀπέχον οἱ χριστιανοὶ ἀπὸ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν τοιούτων κρεάτων, γράψας ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τὸ περίφημον: «Εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω» (Α' Κορινθ. 8, 1-13). Δὲν διακρίνονται λοιπὸν ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως παρὰ τοῖς χριστιανοῖς καθαρὰ καὶ ἀκάθαρτα ζῶα καὶ τροφαί, καὶ ὁ πιστεύων δύναται ἀπὸ ὅλα νὰ τρώῃ (Ρωμ. 14, 1), ὅπως δὲν ἀπαγορεύεται παρ' ἡμῖν τὸ χοίρειον κρέας, διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἀποχῆν καὶ μάρτυρες ἀκόμη ἀνεδείχθησαν ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ. Οὐδ' ἔχει, ἐπομένως καμμίαν σχεσίαν πρὸς τὴν θρησκείαν ἢ ὑπὸ τῆς ὑγιεινῆς ἢ ὑπὸ τῶν τοπικῶν καὶ κλιματολογικῶν συνθηκῶν ἐπιβαλλομένη ἀποστρόφη πρὸς διαφόρους ζωϊκὰς τροφὰς παρὰ τοῖς ἑκασταχοῦ διαφόροις χριστιανικοῖς λαοῖς.

E. Γ. Μ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἶδες. Μηναῖν Βλαστάκη, Ἡράκλειον Κρήτης: Βεβαίως δὲν δύναται νὰ κηρύσσουν οἱ μὴ ἔχοντες ἱκανότητα πρὸς τοῦτο. Ἀλλὰ τὸ θέμα εἶναι ἐνδιαφέρον καὶ θ' ἀσχοληθῶμεν ἐκτενέστερον μετὰ τὴν ἐπιστολὴν σας εἰς τὸ προσεχές.— **Αἶδες. Γεώργ. Καπενῆν, Ἄγ. Λουκᾶν Ἀλιβερίου:** Σὰς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν ἀφορμὴν ποὺ μᾶς δίδετε. Πολὴν προσεχῶς θὰ ἀσχοληθῶμεν μετὰ αὐτὰ τὰ θέματα. Τὰ φυλλάδια στέλλονται σήμερον ἐπ' ὄνομαί σας.— **Αἶδες. Ἰάκ. Σταθόπουλον, Βρασιτὰ Χαλκιδικῆς:** **Αἶδες. Γαβριὴλ Τσιλάκη, Ν. Μηχανιώνα Θεσσαλονίκης:** Εἰς τὰς ἐρωτήσεις σας ἀπαντῶμεν εἰς τὴν οἰκείαν στήλην.— **Αἶδες. Παναγ. Π. Σκιτζᾶκου, Λάριον Λακωνίας:** Τὰ περὶ τοῦ «Οἰκοδομικοῦ Συνεταιρισμοῦ» δὲν ἔχουσιν ὅπως νομίζετε. Τὸ ζήτημα, νομίζομεν, εἶναι ἀδύνατον τεχνικῶς νὰ λυθῇ εἰς τὴν ὑπαίθρου μετὰ Συνεταιρισμούς. Πολὴν δίκαια ὅμως ὅσα γράφετε καὶ ὁρθά. Δι' αὐτὸ προβλέπει, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, καὶ εἰδικὴ νομοθεσία. Δὲν ἔχουν ἐκ ταύτης ὄλοι οἱ ναοὶ οἰκόπεδα εἰς τὴν περιοχὴν των καὶ δὲν ἔχουν καὶ χρήματα διὰ νὰ κτίσουν. Πρέπει σιγά-σιγά νὰ γίνῃ ὅ,τι σχεδιάζεται καὶ διὰ τὴν στέγασιν τῶν ἀξιοματικῶν. Σὰς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν ἀφορμὴν ποὺ μᾶς δίδετε μετὰ τὸ γράμμα σας, διὰ τὴν ἀσχοληθῶμεν.— **Αἶδες. Γεώργ. Κορτῶν, Πέτραν Ζαγορίου:** Ἀνοτηχῶς τὸ θέμα ἐκφεύγει τῆς ἀρμοδιότητός μας.— **Αἶδες. Κων. Ντακόλιαν, Λυκούρια Καλαβρύτων:** Τὸ Εὐχέλαιον τελεῖται εἰς οἰανδήποτε ἡμέραν καὶ ὥραν ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ. Εἰς τὸ ἄλλο ἐρώτημα ἀπαντῶμεν εἰς τὴν στήλην τῶν Ἀποριῶν.— **Αἶδες. Βασίλειον Παγωνίδην, Δεύκη:** Εὐχαριστοῦμεν διὰ τοὺς καλοὺς καὶ ἐνθαρρυντικούς σας λόγους. Ἐφ' ὅσον μισθοδοτεῖσθε κανονικῶς, θὰ σὰς γίνονται ἀσφαλῶς αἱ σχετικαὶ κρατήσεις διὰ τὴν ἀσφάλισιν. Ἐρωτήσατε, παρακαλοῦμεν, τὸ Τοπικὸν ΤΑΚΕ τῆς Μητροπόλεώς σας καὶ γράψατέ μας σχετικῶς διὰ νὰ σὰς τακτοποιήσωμεν, ἂν παρίσταται ἀνάγκη.— **Αἶδες. Δημ. Θ. Παπαγεωργαντᾶν, Λάμπειαν:** Τὸ ζήτημα τοῦ προγραμμαίου πιστοποιητικοῦ μελετᾶται ἀπὸ πολλοῦ καὶ παρ' ἡμῖν, ἔχει δὲ καὶ τὰ «ὑπὲρ» ὅπως καὶ τὰ «κατὰ», ἀλλ'

ἐν πάσῃ περιπτώσει φοβούμεθα ὅτι, καὶ ἂν ἐπιβληθῇ, δὲν θὰ λείβουν αἱ καταιρατηγῆσεις, ὅποτε θὰ εἶναι ἴσως χειρότερα.— **Αἶδες. Δημ. Θ. Παπαῶγον, Πραγματετὴν Λεωνιδίου:** Ἀνυούμεθα, διότι ἡ ἐπιστολή σας εἶχε παραίσει καὶ μόλις ὁμοσπον περιήλθεν εἰς χεῖράς μας. Ἐλπίζομεν νὰ ἐπληροφορηθῆτε τὰ περὶ τῶν Ἱερατ. Σχολῶν ἀπὸ τὴν Ἱ. Μητροπόλιν σας.— **Αἶδες. Κων. Κορακιανίτην, Ἀρχιερατ. Ἐπίτροπον, Ἀρχαδάδες:** Ἡ μετάνοια ἐξαλείφει ὅλα τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἐπομένως, καὶ τὴν ἀπόπειραν τῆς αὐτοκτονίας. Δύναται, ἄρα, νὰ κοιωνήσῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων ὁ μετανοήσας, ἀφ' οὗ ὑποστῇ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Πνευματικοῦ του ἐπιβληθόσμενον, κατὰ τὴν κρίσιν του, σχετικὸν ἐπιτίμιον. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου, αὕτη δὲν δύναται ἀπὸ τίποτε νὰ ἐμποδισθῇ.— **Αἶδες. Εὐαγγ. Μπαϊρακτάρην, Κουρτάκι Ἀργους:** Εὐχαριστοῦμεν διὰ τοὺς καλοὺς σας λόγους. Περιμένομεν τὰς πληροφορίας σας.— **Αἶδες. Ν. Μαρέττην, Φράτσια Κυθήρων:** Καὶ ἄλλοτε ἐσημειώσαμεν, ὅτι ὅταν ὁ εἰς ἐκ τῶν μελλονύμφων ἔρχεται εἰς πρῶτον γάμον δὲν τελεῖται ὁ «ἐδίγαμος».— **Αἶδες. Παναγ. Ἀδάμην, Δουμὸν Βοιότσης:** Ἀνατῆως οὐδὲν δύναμεθα.— **Αἶδες. Γ. Σκευὴν, Μάρι:** Ἐφ' ὅσον συντρέχει ἀσθένεια ἢ σοβαρὸς λόγος ἀποδημίας, κατόπιν κανονικῆς ἀδείας τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου, δὲν ὑπάρχει ζήτημα.— **Αἶδες. Διόδ. Δενδροδῆμον, Τσακνοχώριον Σιατίσσης:** Ἡ ἐπιστολή σας περιεπλανήθη εἰς ὁσῶν ὑπηρεσιακῶν ἐγγράφων. Ἡ Σχολή δυστυχῶς δὲν διαθέτει ἀκόμη στέγην καὶ τροφήν διὰ τοὺς μαθητὰς της.— **Αἶδες. Ἀναστ. Μπρίτσαν, Παλαιόπυργον Λεβιδίου:** Αἱ εἰσηγήσεις σας εἶναι πολὺ καλά καὶ πρακτικά· ὅσαι δ' ἐξ αὐτῶν δύναται νὰ πραγματοποιηθοῦν διὰ τοῦ «Ἐφημερίου» θὰ τεθοῦν εἰς ἐφαρμογὴν ἀπὸ τοῦ νέου ἔτους. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.— **Αἶδεσιμώτατον. Μιχ. Νασόπουλον, Ἀραγόζαιναν Πατρῶν:** Ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει σοβαρὸς λόγος ὑγείας ἐπιβάλλον τὴν κατάλυσιν, τὸ ὁρθὸν εἶναι νὰ ἀποφενθῇ καθ' ὅλην τὴν Τεσσαρακοστήν, εἶναι λοιπὸν φρικτὸν ὅτι, τοῦλάχιστον, ὄρισμενα ἡμέραι πρόπει νὰ τύχουν μεγαλειέρας προσοχῆς, ἐν αἷς καὶ ἡ τῆς Σταυροπροσκυνησεως. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἔξοδον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γνωματεύσομεν ἐναντίον τοῦ ἰσχυρότος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Τυπικοῦ· οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ μάθουν— ἂν ἐνδιαφέρωνται νὰ παρερρίσκωνται— τὴν ἀκριβῆ ὥραν τῆς τελεσεως της. Τὸ Εὐχέλαιον τελεῖται καὶ ὑπὸ ἐνὸς Ἱερέως, ἡ δὲ χρῆσις γίνεται μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς τελευταίας εὐχῆς, ἀπαξ σταυροειδῶς εἰς τὸ μέτωπον, τὰς παρειάς, τὸν πώγωνα καὶ τὰς χεῖρας ἐνὸς ἐκάστου τῶν παρισταμένων.— **Αἶδες. Ν. Παπαδημητρίου, Ἀρωνιάδα:** Ἐλάβομεν καὶ τὰς δύο ἐπιστολάς σας. Ἡ ἐπιταγή ἐλήφθη τὴν 4-9-53, τὸ δὲ βιβλίον ἐταχυδρομήθη τὴν 5-9-53.— **Πανος. Ἀ. Μπίκον, Ἀργος:** Ἱεροσπουδαστὴν Ἀθ. Κωτσάκη, Φιλιατρά· **Αἶδες. Ἱ. Μανασάκην, Ξενιάκο Πεδιάδος:** **Αἶδες. Ἱ. Παπανικολάου, Παναρτίου:** **Αἶδες. Α. Ζολώταν, Πηγὰδια Ξάνθης:** **Αἶδες. Γ. Βασιλάκην, Γωνιὰς Πεδιάδος:** **Αἶδες. Β. Γιαννακόπουλον, Ἀμαλιάδα:** **Αἶδες. Η. Νάντην, Κρανίδιον:** **Αἶδες. Γ. Παπαγεωργακόπουλον, Ἀργόλιον:** **Αἶδες. Κ. Λύκουραν, Αἰτωλικόν:** **Αἶδες. Β. Παπακωνσταντίνου, Κεραμίτσαν Θεσσαλίας:** **Αἶδες. Κ. Σκλαβοῦνον, Λαμίαν:** **Αἶδες. Β. Πετσάκην, Μακροχώριον Καστορίας:** **Αἶδες. Γ. Χαλκιαδόπουλον, Πορταριάν:** **Αἶδες. Ἀβ. Σταφίλην, Ταρσόν Κορινθίας:** Ζητηθέντα βιβλία ἀπεστάλησαν διὰ τοῦ ταχυδρομίου.— **Αἶδες. Α. Μαμαλικόπουλον, Νεοχώριον Ξάνθης:** **Οἶκον. Κ. Ἀντωνίου, Μικροπόλιν Νευροκοπίου:** **Αἶδες. Β. Μακρῆν, Βαρντόμπι Εὐβοίας:** Ζητηθέντα βιβλία ἐστάλησαν ἐπὶ πιστώσει διὰ τοῦ ταχυδρομίου.— **Αἶδες. Γ. Στιβακτάρην, Ἀλιζανή Μονοφατίου:** Ἐστάλη τιμοκατάλογος.— **Αἶδες. Ν. Γιαννῶν, Κόμητον Καρόστου:** Ζητούμενον βιβλίον ἐξητητήθη.

— Πανοσιολ. Σ. Κωττάκην, Ν. Καταφύγιον Κατερίνης : Χρήματα ἐλήφθησαν. Ἐστάλησαν ζητηθέντα.— Αἶδες. Ἰ. Καρατζίδην, Πολύτυλον : Ἐγένετο ἡ δέουσα ἀλλαγὴ. Ζητηθέντα ἐστάλησαν.— Αἶδες. Σ. Μουρούζην, Φιλλυρία Γουμενίσσης : Ἐτακτοποιήθη. Ζητηθέντα ἐστάλησαν.— Αἶδες. Γ. Βλαχογιάννην, Ἐνταῦθα : Ἐγένετο ἀλλαγὴ διευθύνσεως. Ἐστάλησαν δὲ καὶ τὰ μὴ ληφθέντα.— Αἶδες. Κ. Παπαχρονάκη, Κάτω Μετόχι Λασηθίων : Χρήματα ἐλήφθησαν, βιβλία δὲ ἐστάλησαν ταχυδρομικῶς. Αναμένομεν παραγγελίαν διὰ χρησιμοποίησιν χρηματικῆς ὑπολοίτου.— Αἶδες. Α. Παπαϊωάννου, Ἀγγελοχώριον Ναούσης : Ζητούμενα βιβλία ἔχον ἐξαντληθῆν πρό πολλοῦ. Τὰ χρήματα παραμένον εἰς χεῖράς μας.— Αἶδες. Α. Παπαευσταθίου, Σκόπελον : Βιβλία ἐστάλησαν. Τὸ «Ἱερατικόν» τιμᾶται δοχ. 40.000, τὰ δὲ δύο «Εὐχολόγια» δοχ. 40.000.— Αἶδες. Α. Ζαμπόν, Πολιτικά Χαλκίδος : Βιβλία ἐστάλησαν. Ἀπομένει εἰς χεῖράς μας χρηματικὸν ὑπόλοιπον ἐκ δοχ. 3.000.— Αἶδες. Γ. Νικολόπουλον, Ἄσπρα Σπίτια Ἡλείας : Διόρθωσις ἐγένετο. Τὰ βιβλία τιμῶνται : Ἀντίλαλοι δοχ. 15.000, Βίοι Ἀγίων, ἕκαστον τεύχος δοχ. 10.000, αἱ 52 Ὀμιλῖαι τοῦ Σεβ. Ἐδέσης κλπ. δοχ. 15.000, Πηγὴ ζωτικῆς ὕδατος δοχ. 10.000, Ὀμιλία Κοῦμουντισσοπούλου δὲν ὑπάρχει, Ἐκκλησία ἀπὸ ραδιοφώνου, ἕκαστον δραχμᾶς 12.000.— Πανος. Α. Γκίνην, Σιδηρόκαστρον : Σήματα καὶ βοηθήματα ἀπεστάλησαν.— Αἶδες. Ε. Μοσχολιδάκη, Λάστρος : Βιβλία ἐστάλησαν. Αναμένομεν παραγγελίας διὰ χρησιμοποίησιν τοῦ χρηματικῆς ὑπολοίτου.— Αἶδες. Γ. Ρώτταν, Νάξον : Ἐπιταγὴ ἤλθε, γράμμα ὅμως δοχι. Αναμένομεν νεώτερά σας.— Αἶδες. Θ. Ἀλέστην, Τρίκλινον Βάλτου : Χρήματα ἐλήφθησαν, ἐστάλησαν δὲ αἱ σχετικαὶ ἀποδείξεις.— Αἶδες. Π. Παπανικολάου, Καστέλλιον Φωκίδος : Ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψει καὶ ἀποστέλλονται.— Αἶδες. Ε. Κωφάλην, Ἀχλαδιά Λομοκοῦ : Βιβλίον ἐξητηλήθη. Χρήματα κρατοῦμεν διὰ νεώτεραν παραγγελίαν σας.— Αἶδες. Γ. Παπαθανασίου, Ἄγ. Γεώργιον Ἀδωνασίου : Ἐτακτοποιήθησαν ὅλα.— Αἶδες. Α. Γρυλλωνάκη, Ἄγ. Αἰκατερίνην Βιάννου : Συνδρομὴ οἴκου περιοδικοῦ ἐλήφθη. Ἀπεστάλη ἡ ἀπόδειξις.— Αἶδες. Κ. Τσιώταν, Ἐλατοβόρσση Ναυπακτίας : Τὰ Μηραῖα τιμῶνται δοχ. 360.000 ἢ σειρὰ τῶν μικρῶν, τὰ δὲ μεγάλα δοχ. 60.000 ἕκαστον. Τὸ Τριώδιον, δοχ. 160.000 μέγανον, Πεντηκοστήριον, ἐπίσης μέγανον, δοχ. 160.000.— Ἱερομόναχον Ν. Τραχηϊάν, Πλατανότοπον : Ἐστάλη τὸ βιβλίον. Δὲν ἠδυνήθημεν νὰ τὸ στείλωμεν ἐνωρίτερον διότι ἡ ὑπογραφή σας ἦτο δυσανάγνωστος καὶ ἀνεμύναμεν νεώτερον γράμμα σας, ὡς σὰς τὸ ἐξητήσαμεν διὰ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ προηγουμένου φύλλου.— Αἶδες. Ἄθαν. Σιδεράκη, Μετόχι Λιγούρων (Ἐββοίαν) : Ἡ ἐπιστολή σας μᾶς συνεκίνησε διὰ τὸ ὑπερ τῶν παιδιῶν ἐνδιαφέρον σας· δυστυχῶς ὅμως ἡ «Φωνὴ Κυρίου» γράφεται δι' ἐνηλικίας. Ὑπάρχει εἰς μικρὸν σχῆμα ἡ Θ. Λειτουργία τοῦ Ἱ. Χρυσοστόμου πρὸς 1.000 δραχμᾶς.— Αἶδες. Κ. Τετριμίδαν, Μῶλον Λοκρίδος : Δυστυχῶς ἡ σταλεῖσα φωτογραφία εἶναι κατεστραμμένη καὶ δὲν δύναται νὰ δημοσιευθῇ· εὐχαρίστως νὰ δημοσιεύσωμεν ἄλλην καλλιτέραν, ἂν μᾶς στείλετε.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
 Πρὸς τὸν Αἶδεσιμ. Πρωτοπρεσβύτερον κ. Ἐμμ. Γ. Μυτιληναῖον
 Ἀποστολικὴν Διακονίαν, Ἰασίου 1, Ἀθήνας (τηλέφ. 72.112).
 Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου : Τιμολ. Ρούτσης, Ἴω. Ἀποστόλου 4.